

DE HEERIAAN

Contactblad van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph
Zusters van de Choorstraat

JAARGANG 41
ZOMER 2012

2

- Studente in habijt
- Drie Zwaantjes
- Zelig- en Heiligverklaring

IN
OMNI
BUS
CHARI
TAS

Door de jaren heen, hebben de zusters getracht met vurigheid van geest en hartelijke toegenegenheid Gods liefde zichtbaar te maken waar tijd, plaats of omstandigheden dit vroegen.

Nog steeds zal ieder van ons haar gaven van hart en geest in dienst stellen van de gemeenschap, om zo in eensgezindheid het doel van de Congregatie te bewerkstelligen.

Bron: Constitutiën 9

Voorwoord	4
Indonesië	
• <i>De geschiedenis van Indonesië deel 2 van 4 door Zuster Veronie</i>	5
• <i>Studente in habijt door Brigitte Lutters</i>	11
Vroeger – Nu	
• <i>De oudste en jongste zuster in het Moederhuis door Brigitte Lutters</i>	14
• <i>Verhalen van toen door Zuster Cecilia</i>	18
• <i>Straatnamen deel 2 van 3 door Anne-Marie Coopmans</i>	19
• <i>Zalig- en Heiligverklaring door Anne-Marie Coopmans</i>	24
Actualiteiten	
• <i>Update afdeling Activiteitenbegeleiding door Brigitte Lutters</i>	27
• <i>Een lintje voor Zuster Felicitas door Zuster Cecilia</i>	30
• <i>Jubilate Deo door Zuster Til</i>	32
• <i>Voor de laatste keer: De Engel van de Sint Jan</i>	34
Overweging door Zuster Augusta	
• <i>De kringloop van de seizoenen</i>	36
Iconen door Zuster Leonie	
• <i>Christus - Pantocrator</i>	38
Gedicht door Zuster Rosa de Lima Olaerts	
• <i>Barmhartigheid</i>	41
Column Zuster Lisette	
• <i>Apocalyps</i>	42
Loslaten & Opbouwen	
• <i>Zuster Ine Sterk door Brigitte Lutters</i>	46
Agenda	50
Colofon	51

Voorwoord

Met het schrijven van een voorwoord is er weer een Heeriaan af. Dat geeft een heerlijk voldaan gevoel. Nu mag de drukker de rest doen en kunnen wij als redactie even adem halen, alvorens we ons weer gaan oriënteren op het volgende nummer.

Sinds dit nummer telt de redactie weer vier in plaats van drie mensen. Ook dat geeft lucht!

Het is weer bijna zomer! De helft van 2012 zit er al weer op en er is weer van alles gebeurd. Zuster Emilia kwam uit Ierland over voor een vakantie in Nederland, het Jubel werd gevierd en Zuster Felicitas ontving een lintje. In het komend half jaar staat er weer een hoop te gebeuren. Maar eerst is daar de zomer. Wellicht kunt u deze gevarieerde en verrassende Heeriaan lezen op uw vakantieadres, in uw tuin of op uw balkon. Hoe dan ook, u allen een hele fijne zomer gewenst!

Redactie Heeriaan

De geschiedenis van Indonesië

(Kongregasi Putri Maria dan Yosef)

Van 1938 tot 1949 Deel 2 van 3

Door Zuster Veronie Franken

De plannen krijgen vorm

Toen de zusters op 28 januari 1938 op de boot, de 'Sibajak' stapten, was de financiële grondslag van het nieuwe Instituut goed geregeld.

De Congregatie die de laatste jaren grote ondernemingen op eigen kosten ondernomen had, onder andere de Sint-Maartenskliniek en het Pedologisch Instituut Sint Joseph in Nijmegen, kon pas op het verzoek van monseigneur Hermus ingaan toen het Instituut voor Doven in Sint-Michielsgestel op 22 juni 1936 besloten had dat, als Rome er de goedkeuring aan zou geven, een som van f 125.000,- uit de fondsen van het Instituut ter beschikking van onze Congregatie gesteld zou worden om daarmee de bouw en de exploitatie van een 'Doofstommeninrichting' voor meisjes in Nederlands Oost-Indië mogelijk te maken en verder zou monseig-

neur Hermus een der best geschoolde religieuze onderwijzeressen beschikbaar stellen (Zuster Geertruida de Wit).

Er werd een rechtspersoonlijkheid bezittende stichting opgericht, genaamd: 'Werk voor misdeelde kinderen in Nederlands Oost-Indië'. De eerste zusters, die naar Wonosobo vertrokken, waren de eerste bestuursleden van deze stichting. Dat waren de Overste Zuster Maria Alacoque en de Zusters Geertruida, Bonaventura, Augustina en Canisia.

De zusters kwamen op 11 februari 1928 in Tandjong Priok, de haven van Batavia aan. Op de kade stond monseigneur Visser om zijn missiezusters te verwelkomen. Na enkele weken verblijf in Bandoeng betrokken ze een huurhuis in Wonosobo, waar voorlopig met het nieuwe werk begonnen zou worden. >

Moeder Maria Alacoque met de 2 eerste leerlingen

Hier zijn er al acht leerlingen!

6

Er werd meteen propaganda gemaakt door middel van circulaire, waarop als openingsdatum 15 maart werd vermeld.

Spoedig meldden zich de eerste leerlingen: Erlin, een protestant meisje van vijf jaar, Soerip, een heiden jongetje van acht jaar en Tom, een ventje van zeven jaar, zoontje van een katholiek Javaans onderwijzer.

Op 19 maart werd er officieel een begin gemaakt met de school en werd ook het kapelletje in het voorlopige huis van de Zusters ingezegend door monseigneur Visser, die er de eerste Heilige Mis opdroeg. Ook was het de bedoeling dat spoedig een nieuwe stichting gevormd zou worden met vooraanstaande mensen uit Indië als bestuursleden, die het Instituut naar buiten zouden vertegenwoordigen en die vooral ook propaganda voor de inrichting zouden maken.

Tussen de reeds bestaande stichting en de nog op te richten stichting, zou dan een contract worden opgesteld om de rechten en verplichtingen tussen deze twee stichtingen onderling te regelen.

Op 11 april 1938 volgde al de aanbesteding van de nieuwbouw!

We weten veel over deze eerste tijd dankzij het maandblad van het Instituut in Sint-Michiëlsgestel: 'De Vriend der Doofstommen'.

Waren de zusters eerst bang geweest dat er niet genoeg leerlingen voor de school zouden komen – Wonosobo lag tenslotte afgelegen en was geen grote stad – al gauw moesten ze leerlingen weigeren, omdat er in het eerste huurhuis niet genoeg plaats was, ook niet toen er een slaapzaal van bamboe bijgebouwd werd.

Gelukkig vorderde de bouw gestaag en eind 1938 kon het nieuwe gebouw in gebruik genomen worden. Op een foto van december 1938 tellen we al achttien kinderen.

Op 12 januari 1939 begonnen de Algemene Overste, Moeder Venantia van Maanen en Zuster Dominica Sterk aan een visitatiereis, eerst naar Indië en daarna naar de zusters in China. Wat werden zij hartelijk verwelkomd in Wonosobo door de zusters en leerlingen.

Het nieuwe
Instituut in
Wonosobo,
zoals het op-
geleverd werd.

De doofstomme leerlingen van Wonosobo kwamen, in beeld wel te verstaan, met hunne Zusters, Mijnheer Directeur op zijn acht en zeventigsten verjaardag (25 Februari) feliciteeren in onderstaande brief

Zr. Benovermte Zr. Gertruida Monier M. Alansque Zr. Gemila Zr. Benovermte

Lieve Heerom,

Heerom is gauw jarig, 25 Februari. Daarom schrijven wij een brief. Heeft U graag een brief van ons? Zuster Geertruida gelooft van wel. Lieve Heerom, wij feliciteeren U met Uw verjaardag. Wij zullen allemaal voor U bidden. Wij zullen hard roepen. „Hiep, hiep, hoera! Lang leve Heerom!“ Heeft U graag pisang? Wij hebben pisang-boomen. Wij hebben veel mooie bloemen; 25 Februari zetten wij bloemen bij de foto van Heerom! Moeder zal ons wel trakteeren. Heeft U vandaag brieven gekregen? Hebben de jongens en meisjes U mooi gefeliciteerd? Wij zouden graag komen kijken. Maar Holland is heel, heel ver weg. Wat jammer! Nu kruipen wij allemaal in de brief. Dag lieve Heerom. Veel groeten van

Tom.

Proficiat! Lieve Heerom van:

Trees, Teus, Tom, Socrip, Amat, Soelastrie, Edda, Tojib, Ponadi, Adrie, Henk, Soemi, Erlien, Djamal, Sadi, Pajem, Mia, Sjakelien, Soedarti, Ignatius, Frans, Jan, Ngverah, Karta, Tjwan, Stephanus, Arsinah, Mariam, Kiem.

Zij waren aanwezig toen monseigneur Visser op 7 februari het nieuwe Instituut plechtig inzeggende in tegenwoordigheid van vele vooraanstaande personen op kerkelijk en wereldlijk gebied.

Het was jammer dat monseigneur Hermus, die zo'n groot aandeel in het tot stand komen van dit eerste rooms katholieke Instituut voor Doofstommen in Nederlands Oost-Indië had, niet bij deze plechtigheid kon zijn. Dat de

kinderen wisten wie hun grote weldoener was, kwam een jaar later bij zijn 78ste verjaardag naar voren in de vorm van een wens die in het gedenkboek van het Instituut bewaard is gebleven.

Op 10 juli 1941 overleed monseigneur Hermus.

Oorlog

Toen op 10 mei 1940 de oorlog uitbrak in ons land, werd het contact met Indië verbroken. Postverbinding was nog mogelijk via China tot december van dat jaar. In december 1941 verklaarde Japan de oorlog en viel Indië binnen, dat op 10 maart 1942 capituleerde. Er waren toen nog 26 kinderen intern. De scholen werden gesloten; de zusters hielden tot december 1942 een crèche voor kinderen van Europese evacués.

Het verzoek om het doofstommeninstituut te mogen heropenen werd toegestaan, onder voorwaarde dat het onderwijs zou worden gegeven in de Maleise taal.

Het aantal leerlingen steeg weer tot 33.

Om enig inkomen te hebben breiden de zusters jumpers en sokken voor de Jappen, ze bakten brood voor hen en gaven pianolesen aan de Indonesische onderwijzeressen.

Internering

Op 15 juli 1943 werden priesters en religieuzen geïnterneerd. Onze zusters kregen vrijstelling, maar op 6 maart 1945 werden Moeder Maria Alacoque, Zuster Bonaventura en Zuster Augustina geïnterneerd in Moentilan. Zuster Canisia werd vrijgesteld omdat ze een Duitse was en Zuster Geertruida moest naar huis terug, want de school in Wonosobo mocht niet gesloten worden.

De belofte was: Vrij van internering voor altijd.

Zuster Geertruida kreeg twee Duitse zusters van 'Het Kostbaar Bloed' als hulp.

Bijna direct na aankomst in het kamp werd Moeder Maria Alacoque ernstig ziek en op 24 maart 1945 overleed zij.

Later schrijft Zuster Geertruida over deze gebeurtenis:

Moeder Maria Alacoque werd direct na aankomst in het kamp ziek. Ze had malaria, dysenterie en ze overleed al op 24 Maart en werd 25 Maart begraven. De tijd was voor Moeder te kort geweest om de ellende van het kampleven mee te maken. Ze had goede doctoren en gediplomeerde verpleegsters. Ook kreeg ze de nodige medicijnen en injecties. Het mocht echter niet baten. Moeder had zeker te veel ondervonden om ook nog dit kampleven te kunnen doorstaan. Moeder was bij aankomst al niet goed in orde. Ze heeft gelaten haar leven aan O.L. Heer gegeven en dit offer zal het missiewerk hebben moeten zegenen.

Pas op 10 november 1945 werd het bericht van haar overlijden in het Moederhuis ontvangen.

Op 15 April 1945 werd ook Zuster Geertruida geïnterneerd ondanks de belofte van vrijstelling en in augustus daaropvolgend werden de geïnterneerden overgebracht naar Ambawara. Min of meer clandestien gaan de zusters de 6e september 1945 vanuit het kamp weer terug naar Wonosobo en hervatten het werk.

Het graf van Zuster Maria Alacoque te Ambawara.

10

De republikeinse tijd

Na een korte rustpauze, waarin zelfs een subsidie van f 1.000,- werd verleend en de zusters stukken goed voor kinderkleding kregen, begon in november een zeer onrustige tijd. Het Doofstommeninstituut werd opgeëist door de T.R.I. (Tentara Republik Indonesia / Het Indonesische leger). De zusters en kinderen vonden onderdak in het huis van de zusters van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart naast de kerk in het dorp.

In januari 1946 bracht de Dienst van Sociale Zaken nog eens f 2.000,- als subsidie en... deelde tevens mee, dat het Instituut voortaan van het gouvernement was!!! De zusters moesten zorgen voor goed eten, voldoende personeel, enzovoorts. Zelfs mochten ze salarissen in rekening brengen. Dit laatste hebben ze echter nooit gedaan.

Intussen werd de onrust zó groot, dat de zusters zeven soldaten ter bewaking kregen! Zo bleven ze doorwerken in de republikeinse tijd en hadden zelfs veel belangstelling van regeringswege, maar niemand was bij

machte de zusters hun eigen instituut weer te laten betrekken!

Toen in juli 1947 de kinderen juist op vakantie gegaan waren begon de politionele actie, waardoor zij niet meer konden terugkeren en de zusters, afgesloten van ieder contact, gedwongen vakantie moesten nemen.

Totdat rond Pasen 1948 Soekarno in een hotel in Wonosobo verbleef. Daar hadden de zusters een paar maal een persoonlijk onderhoud met hem, wat als gevolg had dat ze het Instituut terugkregen met de belofte, dat het op kosten van de T.R.I. zou worden opgeknapt, wat ook is gebeurd!

Zo konden de zusters op 13 juni 1948 het instituut weer betrekken, maar er kwamen niet veel leerlingen, uit vrees voor nieuwe ongeregelheden. Inderdaad begon op 19 december de tweede politionele actie, waarbij het Instituut onder mitrailleurvuur kwam te staan. Wel stonden de zusters veel angst uit, maar alles liep goed af. Er kwam nog een bezetting van Hollandse soldaten, maar de school bleef open tot eind april 1949.

Naar Holland

Toen bleek, dat visitatie naar Wonosobo tot de onmogelijkheden behoorde, besloot het bestuur van de congregatie de zusters naar Holland te laten komen voor vakantie.

De pastoor zou voor het huis zorgen.

Op 9 juli 1949 verlaten de zusters Wonosobo, via Tjilatjap komen ze naar Batavia, waar ze passage krijgen op een Engelse boot. Op 7 november arriveerden ze in Rotterdam, waar heel het Bestuur aanwezig was om hen te verwelkomen.

Na een welverdiende vakantie vonden de zusters in verschillende van onze huizen hun bezigheden. <

Wordt vervolgd.

Studente in habijt

Vastbesloten meer te gaan zien van de wereld, dan alleen Jakarta, studeerde ze af aan de Hogeschool voor Toerisme. Negentien jaar was ze en ze was nieuwsgierig naar andere landen en culturen.

Nou, ze heeft inmiddels al wat meer gezien dan Java alleen en ze heeft zeker ook kennis kunnen maken met andere culturen. Het ging alleen anders, dan ze toen had kunnen vermoeden. En uitgestudeerd is ze óók nog niet.

Zuster Emilia, een studente in habijt.

Door Brigitte Lutters

Twee jaar is ze pas, als haar moeder overlijdt. Zuster Emilia, geboren als Fransiska, is de jongste van vijf dochters. Haar vader werkt op Sumatra en de meisjes worden ondergebracht bij familieleden. Fransiska en haar oudste zus komen bij een kinderloze oom en tante terecht.

Fransiska kan goed leren en ontwikkelt zich tot een voorbeeldige leerling. In haar vrije tijd doet ze vrijwilligerswerk. Ze werkt bij diverse congregaties met weeskinderen en helpt in haar parochie. Zusters zijn dus geen vreemden voor Fransiska. Hun dienende en ongecompliceerde leven spreekt haar aan. Als ze

> 11

Van links naar rechts Zuster Theresia uit India, Zuster Emilia en Frater Philipus

op een dag bij toeval in contact komt met de Zusters PMY, merkt ze dat ze hier nog méér, dan bij de anderen ziet wat ze zoekt. Werkelijk leven zoals Vincentius het heeft voorgedaan. In zijn voetsporen. De uitdaging om als Vincentius steeds dieper je spiritualiteit te ervaren is hetgeen haar sterk aantrok. Het werken met dove kinderen is een logisch uitvloeisel hiervan.

Sinds ze als Zuster Emilia door het leven gaat heeft ze gewerkt in diverse functies bij diverse projecten.

‘Het is nu zo anders dan hoe het vroeger was’, zegt ze. ‘Vroeger kregen zusters hun opdracht toegewezen zonder enig overleg. Maar Zuster Antonie spreekt met mij en vraagt naar mijn mening. Als Zuster Antonie het oneens is met me, legt ze me uit waarom dat zo is, want uiteindelijk willen we allebei hetzelfde: achterhalen welk plan God met ons heeft’.

In 2008 gaat Zuster Emilia terug de schoolbanken in. Ze start met de bacheloropleiding counsellor psychologie*.

Haar afstudeerscriptie (thesis) ging over de spiritualiteit van Johannes de Evangelist. Inmiddels had het Bestuur DMJ te kennen gegeven dat het Bestuur wilde dat er onderzoek zou worden gedaan naar de oorspronkelijke spiritualiteit van de Congregatie DMJ en Zuster Emilia was de aangewezen persoon. Wat zou er mooier zijn, dan wanneer een zuster van de eigen congregatie hier onderzoek naar zou doen!

Om deze mooie klus te klaren, is meer inhoudelijke kennis nodig en in overleg met anderen wordt bedacht dat het voor Zuster Emilia heel goed zou zijn als zij de masteropleiding Christian Spirituality gaat doen in Dublin aan de universiteit.

Dan komen je dromen over andere landen en

Het All Hallows College in Ierland.

culturen ineens wel héél dichtbij en Zuster Emilia moest even slikken.

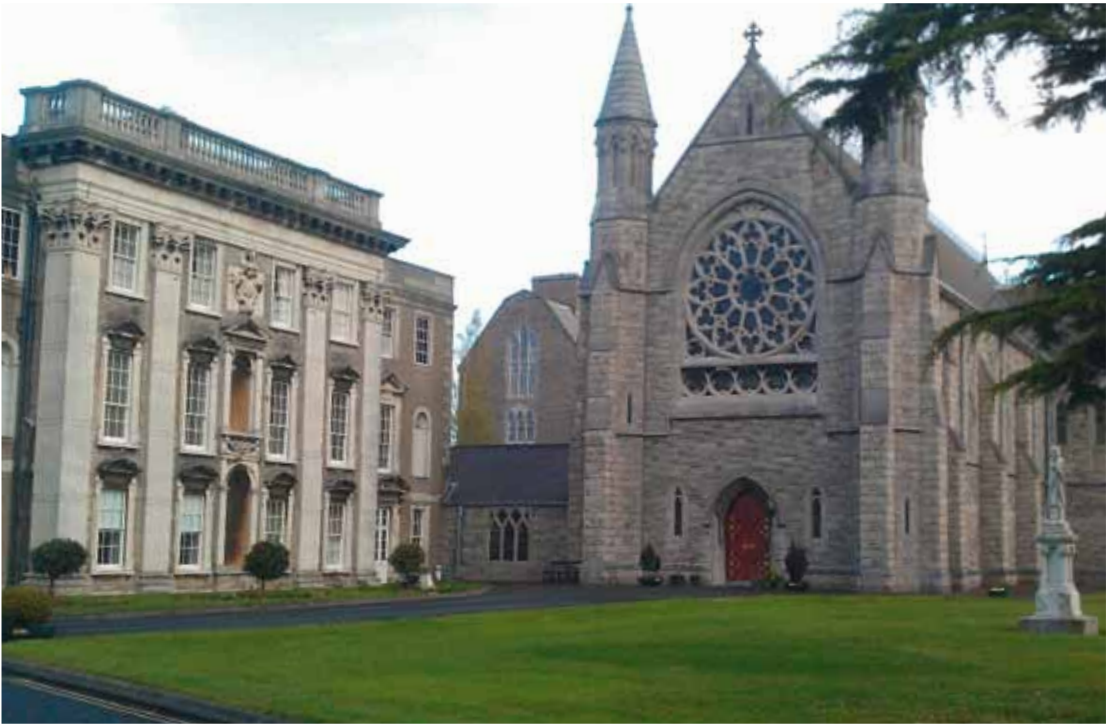
Studeren in Ierland, dat betekende een ander continent, ver weg van de zusters en haar familie, een andere cultuur, een ander klimaat. Lang en ver in een land waar een vreemde taal werd gesproken.

Maar het idee kreeg haar sympathie en ze stond open voor een masterjaar.

Een tweede schok kwam in Ierland zelf, toen ze vernam dat haar Engels onvoldoende was om haar Master te kunnen doen. Dat betekende dat ze eerst zou moeten investeren in de Engelse taal en dat betekende weer dat ze niet één, maar minstens twee jaar in Ierland zou moeten verblijven! Ook met dit idee heeft ze zich inmiddels verzoend.

Maar, de kans bestaat dat ze zelfs nòg langer in Ierland zal blijven voor verdere studie.

Op het universiteitsterrein woont Zuster Emilia in een studentenaccommodatie.

Het All Hallows College in Ierland.

De verhouding religieuzen/niet-religieuzen is ongeveer fiftyfifty.

Mannen en vrouwen idem dito.

Op haar verdieping wonen meer zusters (van andere congregaties, maar die komen vaak voor een sabbaticalprogramma van drie maanden en vertrekken dan weer naar het land van herkomst).

Zuster Emilia is goed bevriend geraakt met een Indiase zuster (Theresia) die haar master in Dublin doet. Deze 45-jarige zuster is als een grote zus die Emilia adviseert en troost als ze naar huis verlangt.

Toch trekt ze ook met alle anderen op. Het is niet zo dat de zusters speciaal naar elkaar toe trekken.

Haar religieuze leven vult ze vooral individueel in. Ze bidt alleen. Wel gaat ze soms met haar Indiase vriendin naar de kerk op het campusterrein.

Ondanks haar 34 jaren is Zuster Emilia de jongste van alle studenten op deze opleiding.

Heimwee is onderdeel van het studeren ver van huis. Maar Emilia herkent het nu en probeert mee te bewegen.

Het mooie van het zijn in Ierland is dat ze hier vele mensen treft uit andere culturen, die vanuit hun eigen invalshoeken leven. Ze leert andere waarden kennen en waarderen en haar eigen leven te reflecteren.

Wat haar ook heeft verrast, is dat ze veel meer tegen deze jaren opzag dan in werkelijkheid nodig was. Dit heeft haar geleerd dat je mee moet gaan in wat het leven je biedt.

'Take life as it comes'. <

* Deze opleiding (hbo) kent geen adequate Nederlandse equivalent. Het meest in de buurt komt: psychologisch hulpverlener. Een counsellor biedt ondersteuning bij vragen en problemen van psychische aard. De doelgroep is de gezonde mens met een probleem.

De oudste en jongste zuster in het Moederhuis

Zuster Marie Bernadette Romeijnders, geboren in 1917 en daarmee de oudste zuster in het Moederhuis. Zuster Lidwina Verbij is met haar 68 jaar de jongste zuster in het Moederhuis.

Een leeftijdsverschil en intredeverschil van 26 jaar. Ik leg beide zusters dezelfde vijf vragen voor:

Door Brigitte Lutters

Zuster Marie Bernadette Romeijnders

Zuster Lidwina met Ducky (haar kanarie)

1. Wie of wat heeft u geïnspireerd om in het klooster te gaan?

Zuster Marie Bernadette:

‘Ik was thuis de jongste van vier dochters. Later volgde nog een jongen. Ik heb de Zusters DMJ eigenlijk met de paplepel binnen gekregen, want ik zat bij deze zusters in Den Haag op school. Mijn oudste zusje deed boodschappen voor de zusters en trad in toen ze 16 jaar oud was (*Zuster Ancillina red.*).’

Door de zusters werd toen gevraagd of ik nu de boodschappen wilde doen. Daar voelde ik weinig voor; ik had tenslotte gezien waar dit toe kon leiden! En de overtuiging waarmee mijn zus intrad, bezat ik geenszins. Ik hield weliswaar erg veel van God, maar ik genoot ook zeer van wat het leven me te bieden had. We woonden dicht bij de zee en het was heerlijk om naar de kust te fietsen, om te gaan zwemmen en de zon te zien ondergaan. Ik danste ook erg graag. Mijn moeder ver-

trouwde me en ik heb haar vertrouwen nooit beschaamd. Ik was bovendien dol op kinderen en tot mijn negentiende was ik ervan overtuigd dat ik moeder van een groot gezin zou worden. Al moet ik er eerlijkheidshalve bijzeggen dat ik kinderen wel leuk vond, maar jongens helemaal niet!

Toen begon de strijd in mij. De strijd die uit zou gaan maken hoe mijn leven eruit zou gaan zien. Ik vond het bijzonder moeilijk, vooral omdat ik wist wat ik zou moeten opgeven, maar ik koos uiteindelijk voor het klooster. Vanaf de eerste dag wist ik dat ik goed gekozen had en kwam er een rust over me'.

Zuster Lidwina:

'Ik werd ziek toen ik vijf jaar oud was. De dokter wist niet wat er met me loos was en deed het een half jaar lang af met 'een kou in het hoofd'. Mijn moeder had intuïtief het gevoel dat het niet klopte. Toen een nieuwe dokter zijn intrede deed en bij ons in huis kwam informeren hoe het met de zwangerschap van mijn moeder verliep, zei ze hem, dat de zwangerschap naar wens verliep, maar dat hij vooral naar mij moest kijken, omdat ze daar echt zorgen om had.

De 'nieuwe' dokter zag meteen wat er met me aan de hand was en stuurde me direct naar het ziekenhuis. Ik werd in een dekentje gewikkeld en per tram door mijn moeder naar het ziekenhuis gebracht. Mijn vader zei later dat hij ervan overtuigd was dat het dekentje terug zou komen zonder mij. Niet omdat ik in het ziekenhuis zou moeten blijven, maar simpelweg omdat hij bang was dat ik het niet zou overleven. Met een verwaarloosde hersenvliesontsteking, waarbij ik doof werd, werd ik opgenomen in het ziekenhuis. Tuberculose volgde en mijn ziekenhuisopname duurde 2 jaar en drie maanden. Al die tijd was ik omringd door zusters. Ik zat bij hen op schoot, ik zag de zorgzaamheid, de vriendelijkheid, de hartelijkheid, de sfeer. Ik

deed mijn eerste communie in het ziekenhuis bij hen. Je zou kunnen zeggen dat hier de kiem ontstaan is.

Op mijn veertiende kwam ik op het Doveninstituut terecht. Daar liepen zusters in het grijs. Bij navraag bleken dat dove zusters te zijn. Het was nooit in me opgekomen dat je als doof meisje zou kunnen intreden! Toen de mogelijkheid zich aan me openbaarde, ging er wat door me heen en wist ik wat ik wilde'.

2. Hoe werd uw kloosternaam gekozen?

Zuster Marie Bernadette:

'Mijn moeder was naar Lourdes geweest en kwam terug met de prachtigste verhalen over Maria en Bernadette. Zo wilde ik wel heten als ik het klooster in zou gaan. In die tijd werden alle zuster namen vooraf gegaan door Maria of Marie. Toen ik intrad was er een Bernadetti en misschien ook wel een Bernadette, maar een Marie Bernadette was er niet. Ik mocht op een briefje aangeven hoe ik wilde heten, dus dat schreef ik op. Als antwoord kreeg ik, dat ik die naam moest verdienen. Er werd niet bij verteld hoe ik die naam kon verdienen. Tot drie keer toe deed ik alsof mijn neus bloedde en vulde in dat ik graag Zuster Marie Bernadette zou willen heten.

Bij het kleden hoorde je je naam pas voor het eerst. 'Riet Romeijnders, vanaf nu zul je door het leven gaan als Zuster Marie Bernadette'. Na afloop van de ceremonie werd ik door de andere zusters gefeliciteerd. Zij zeiden me dat Marie Bernadette bij me paste. Die bevestiging voelde fijn'.

Zuster Lidwina:

'Ik had een boek gelezen over de Heilige Lidwina. (*Het bed vol doorns door Annie Westerman red.*). De dapperheid en de genade die ze ontving om haar kruis te dragen troffen me recht in mijn hart. Deze Heilige

Zuster Marie Bernadette

was als 14-jarige verlamd geraakt na een val op het ijs. 38 Jaar lang was ze vanuit haar ziekbed een troost voor met name de chronisch zieken.

Ik wilde graag een naam van een Nederlandse Heilige. Zoveel zusters hadden namen van Heiligen die zo ver van me af stonden. Lidwina stond dicht bij me.

Of ik bij haar de associatie had met mijn eigen ziektegeschiedenis als jong meisje, weet ik niet, maar misschien onbewust. Wel wilde ik net als de Heilige Lidwina goed zijn voor anderen. Daar lag mijn doel'.

3. Als u geen religieuze was geworden, wat was dan uw beroep geweest?

Zuster Marie Bernadette:

'Het is altijd moeilijk om te zeggen welke wegen je ingeslagen zou zijn, als je deze niet gekozen had. Maar waarschijnlijk was het dan toch dat grote gezin geworden. Moeder

en huisvrouw. Het gekke is dat ik de naam Marie Bernadette moest verdienen, maar dat er wel gehoor werd gegeven aan mijn 'kinderwens'. In Den Bosch kreeg ik de zorg voor maar liefst tachtig koters! In die tijd werd de kinderen niets verteld en maakte ik het mee dat meisjes dachten dat ze dood zouden gaan, als ze voor het eerst menstrueerden. Als jongste van de vier meiden had ik mijn oren altijd goed open gehouden en wist ik wel het een en ander, zodat ik ze gerust kon stellen met mijn wetenswaardigheden'.

Zuster Lidwina:

'Ik denk dat er in mijn geval aan de vraag nog iets moet worden toegevoegd, namelijk welk beroep zou ik gekozen hebben als ik geen religieuze was geworden, maar wel mijn gehoor had gehouden!? Dan was ik graag verpleegkundige geworden. In deze tijd zou dat misschien ook tot de mogelijkheden behoord kunnen hebben. Er is zoveel verbeterd en ontwikkeld voor dove mensen, waardoor ze zoveel meer mogelijkheden hebben, dan ik, dan wij, toen we jong waren. Ik ben erg blij met die sprongen in de technologie'.

4. Hoe reageerden familie en vrienden toen u het klooster inging?

Zuster Marie Bernadette:

'Mijn vader kon geen begrip opbrengen, nu ook zijn jongste dochter – in navolging van de oudste – voor het klooster koos. 'Dat hebben ze niet van mij', verzuchtte hij dan. Mijn moeder had dezelfde innerlijke strijd moeten leveren, als ik. Bij haar resulteerde dat in een andere keuze, maar ze heeft mij daardoor altijd goed begrepen. Eenmaal in de drie maanden mochten we bezoek ontvangen. Mijn moeder kwam, maar mijn vader kon het niet opbrengen. Ik zag hem pas voor het eerst weer bij mijn eeuwige professie. Het was midden in WOII en mijn moeder

had bonnen gespaard om een feestmaal te kunnen vieren ter ere van dat feit.

Een buurjongen, die me wel zag zitten, riep hoopvol toen ik naar klooster vertrok: 'Tot over drie maanden!' Ach, die jongen kon er toch ook niks aan doen'.

Zuster Lidwina:

'Mijn moeder vond het moeilijk dat ik het klooster in wilde, maar begreep het wel. In ons gezin was ik als jong meisje lang weg geweest. Er waren nieuwe baby'tjes geboren in de tussentijd. Toen hun zusje thuis kwam, konden zij niet goed met me communiceren. Voor mijn moeder was dit ook erg moeilijk. Zij legde het probleem voor aan de dokter in het ziekenhuis. Hij leerde mijn moeder hoe ze met me kon spreken, door recht voor me te gaan staan en duidelijk te articuleren. Van haar leerde ik spelenderwijs het aflezen (liplezen).

Met mijn familie heb ik een goed contact. Op 1 april jongstleden was er nog een grote familiereünie in mijn ouderlijke woning. Ik logeer graag bij mijn zusje in Purmerend en van daaruit zoek ik ook de andere zusjes of broers op.

5. Waarom koos u voor DMJ?

Zuster Marie Bernadette:

'Tja, ondanks de vele congregaties die er waren en de strijd die ik in mij heb gehad, is het nooit een vraag geweest naar welke congregatie ik zou gaan, als ik zou intreden. Nooit bij stilgestaan dat dat een andere congregatie zou kunnen zijn, dan DMJ'.

Zuster Lidwina:

'Er waren niet veel congregaties waar je als doof meisje terecht kon. Andere congregaties verwezen dove meisjes bovendien naar DMJ, omdat daar de kennis aanwezig was. Ik wilde graag een leven tussen de horenden en dus mocht ik aanvankelijk intreden in het

Vijf jaar en ondanks haar ziek-zijn, altijd lachend!
'Met humor kun je de wereld aan!'

Moederhuis, maar ondanks die kennis over doven, waren de horende zusters niet in staat om mij te betrekken in hun conversaties en na een half jaar trad ik toch in op Gertrudishof, maar na een paar jaar werden wij (de zusters van Gertrudishof) tot mijn grote blijdschap toegevoegd aan de 'horende' gemeenschap en werden wij officieel ook Dochters van Maria en Joseph'. <

Verhalen van Toen – Een komische situatie

door Zuster Cecilia

Een komische situatie

We gingen vanuit het Instituut voor Doven naar cursussen in Den Bosch.

Met de bus!

Niet met de fiets, dat was met onze lange rokken, met onze kloosterkleding in de zestiger jaren veel te gevaarlijk.

In het dorp Sint-Michielsgestel was een bushalte bij het café: 'De drie Zwaantjes'.

Daar stopte de bus en dan was het op de terugweg nog tien minuten lopen om weer thuis te zijn.

... Nu was het vijf uur en in de bus praatten we nog wat na over de lessen die we gevolgd hadden.

In het dorp aangekomen riep de chauffeur: 'De drie Zwaantjes'!

Wij met z'n drieën rezen tegelijk op, tot vermaak van de andere reizigers die allen bleven zitten, omdat ze nog verder moesten.

Iedereen moest lachen en wij zwaaiden hen vrolijk na.

Lachend liepen de 'drie Zwaantjes' naar het Instituut voor Doven.

Het waren 'drie zwarte Zwaantjes!' <

Straatnamen Deel 2 van 3

In de tweede helft van de 19e eeuw kwam het vernoemen van straten naar personen met een bepaalde staat van dienst in zwang. Van drie (overleden) Zusters DMJ is bekend dat zij naar een straat, laan of pad vernoemd zijn, omdat zij tijdens hun leven een verschil hebben betekend voor anderen. Vandaag het verhaal van Zuster Rosa de Werd.

Door Anne-Marie Coopmans

Rosa de Werdstraat

Adriana Joanna de Werd 1894 – 1987
Sprakpedagoge

Sinds 1993 is er in Leiden een Rosa de Werdstraat. Deze is te vinden in de wijk Stevenshof, genoemd naar de voormalige Stevenshofjespolder. In de periode 1983-1995 verzezen er ± 4.500 woningen. De straten in Stevenshof hebben allemaal de namen van beroemde vrouwen. Rosa de Werd is te vinden in de pedagogenbuurt, samen met onder andere Maria Montessori (onderwijs), Wilhelmina Bladergroen (orthopedagogiek), Sonia Gaskell (ballet) en Theda Mansholt (landbouwhuishoudonderwijs).

Adriana Joanna de Werd werd op 12 juli 1894 geboren in 's-Hertogenbosch. Zij was jong, nog net geen 17 jaar, toen ze op 30 mei 1911 intrad bij de Congregatie Dochters van Maria en Joseph. Jammer dat ik haar niet meer kan vragen uit wat voor nest ze kwam en wat haar bewoog zo jong het klooster in te gaan. Tijdens het onderzoek naar en het schrijven over haar, werd ik steeds nieuwsgieriger naar deze vrouw.

In 1914 ging Rosa de Werd naar het Instituut voor Doven in Sint-Michielsgestel. Haar >

19

Zuster Rosa geeft spreekles, een beeld uit de jaren '50. De meeste zusters verwisselden later het habijt voor gewone kledij en droegen geen kap meer op hun hoofd.

medezuster en collega Theresia van Driel schreef er over in *De Vriend*. 'Toen Zuster Rosa in het Instituut kwam, begon juist de Eerste Wereldoorlog. Bij directeur Monseigneur Hermus was Zuster Rosa niet uitbundig welkom. Hij was in die dagen zeer gesteld op leerkrachten met diploma's en die bezat Zuster Rosa niet*. Maar door haar welgevormde mond en tanden en door haar duidelijke uitspraak was zij geknipt om een goed spraaklerares te worden en zij is het geworden ook'.

Aanvankelijk had elke leerkracht in de eigen klas de zorg voor de spraak van de dove kinderen. Zuster Rosa was de eerste die ook individueel spreekonderwijs ging geven. Een groepje zeer zwakbegaafde dove kinderen werd aan haar toevertrouwd. Ze zaten op een klein kamertje op de ziekenafdeling. Met onvergelijkelijke ijver en geduld pakte Zuster

*later behaalde zij het diploma A van Doofstommen-
onderwijzers.

Zuster Rosa zoals velen haar gekend hebben: bezig met spreekles.

Rosa dat werk aan. Ze wist de kinderen zover te brengen dat ze de eerste Heilige Communie konden doen.

Gelukkig viel dit Monseigneur Hermus op en uitte hij zijn waardering voor haar toewijding en resultaat.

In Sint-Michielsgestel hanteerde men toen de zuivere spreekmethode. Daarbij leren kinderen liplezen en spreken zonder gebaren. Men ging er van uit dat dit meer mogelijkheden tot communicatie met de horende omgeving bood en meer kans op verdere ontwikkeling en opleiding.

Van 1914 tot 1934 stond Zuster Rosa voor de eerste klas, de zogenaamde articulatieklas. De articulatiemethode was een zeer omslachtige spreekmethode. In de *Handleiding* van Monseigneur Hermus werd de vorming van elke klank uitgebreid omschreven. Het was een kwelling voor onderwijzers en leerling op ieder onderdeel van elke klank te moeten letten. Later werd de methode vereenvoudigd en vastgelegd in *Praktiese fonetiek*. Het aanleren van klanken ging toen gemakkelijker en vlugger.

Na enige jaren zo gewerkt te hebben stapte Zuster Rosa over op de methode van Malisch: het voorspreken van hele woordjes. Weer later volgde zij de Belgische methode waarbij men uit ging van hele zinnetjes.

Schaapjes

Maar daar bleef het niet bij. Rond 1940 ontwikkelde het Instituut op initiatief van Professor Theo Rutten een geluidsmethode waardoor de kinderen geluidstrillingen leerden voelen. Toen de oefeningen met het vibratiegevoel goed op gang kwamen, wist Rutten zijn collega Anton Reichling voor het Instituut te interesseren. Professor Reichling schreef hierover: 'Rutten had de kinderen laten dansen: trillingswaarneming! Ik zei:

Zuster Rosa de Werd

‘als ze de trillingen kunnen waarnemen van de vloer, kunnen ze ook de geluidstrillingen waarnemen’. ‘Alleen een beetje moeilijker’, antwoordde Rutten, ‘maar ... we hebben Zuster Rosa!’

In oktober 1941 startten ze een experiment. Toen de Kerstvakantie aanbrak leek er geen vooruitgang te zijn. Reichling ging bij velen te rade. Een dokter zei tegen hem: ‘het sterkst geluidoverbrengend instrument dat ik ken, is de zwangerschapstethoscoop’. Die werd ingezet en had succes: ‘tegen de grote vakantie stond het zwart op wit. Zowel het aantal, als het hoe van de gesproken woorden overtrof de vroegere prestaties ver. We hadden het niet gewonnen als daar niet Zuster Rosa was geweest, die met een eindeloos geduld, een ongelooflijk didactisch vermogen en een onvoorstelbare tact om samen met die kleuters te werken, een lichtelijk ongeloofwaardig experiment in vol vertrouwen - en daarom met volkomen succes - heeft uitgevoerd. Ik geloof niet dat er op deze wereld ergens anders nog

eens zo’n herderin voor dove schaapjes te vinden is geweest’.

De nieuwe methode van Professor Reichling en Zuster Rosa ging uit van maximale contrasten tussen de klanken, om langzamerhand te komen tot kleinere contrasten. Later werd er ook hoorapparatuur bij gebruikt.

Zuster Rosa ging ook in andere opzichten met haar tijd mee. Bij de spreekles zat de kap in de weg. Ze ging een moderne kap dragen waardoor de kinderen haar gezicht beter konden zien.

Beroemd

Zuster Rosa werd een expert in het spraakonderwijs aan dove kinderen. Bij haar gouden jubileum op het instituut in 1964 blikt priesterdirecteur Jan van Eijndhoven terug. ‘Zij stond open voor vernieuwing en was ruim genoeg in haar denken om datgene wat aanvankelijk misschien niet haalbaar leek, niet met een vastgeroest vooroordeel te verwerpen, maar met een blijvend jeugdig idealisme uit te proberen’.

De belangstelling voor haar werk was groot. Ze raakte bekend bij vakgenoten maar ook bij het grote publiek, mede door film- en televisieopnamen. Uit binnen- en buitenland kwam men kijken en luisteren. Onvergetelijk was het bezoek van Prinses Juliana in 1946.

Ik vraag Zuster Til Lagerberg wat Zuster Rosa ervan gevonden zou hebben, dat er een straat naar haar genoemd werd. Zuster Til denkt dat ze er zeker trots op geweest zou zijn. Een bevestiging ook. ‘Ze had er plezier in over haar werk te vertellen en je de resultaten te laten zien’.

Talenten

Eens actief, altijd actief. Zuster Rosa heeft les gegeven tot ze 70 jaar was. Daarna schreef ze een boek, een neerslag van de lessen die zij >

gaf aan nieuwe leerkrachten. In het voorwoord schreef priesterleraar Toine van Uden: 'Men kan haar werkzaamheid samenvatten als een zo natuurlijk mogelijk benutten van de mogelijkheden van ieder kind afzonderlijk naar zien, geluid waarnemen en motorische aanleg. Het vangen van wat het kind geeft, het ontlocken van spraak en het omzeilen van fouten, zó dat het kind zo ontspannen mogelijk tot spreken komt, staan bij haar voortdurend op de voorgrond'. Maatwerk in optima forma zouden we nu zeggen.

Ze hielp collega's op weg, steunde en bemoeidigde hen. Ook Zuster Til leerde het dovenonderwijs van Zuster Rosa. 'Ik zie haar nog voor me op haar kleine kamertje. Ze was een genie, echt een natuurtalent. Ze stond niet alleen open voor vernieuwing, ze juichte die ook toe. Ik vond haar ruimdenkend en flexibel. Met grote interesse volgde ze het nieuws. Zij was destijds de eerste die een klein radiootje had. Zuster Rosa las veel en ze luisterde naar klassieke muziek. Bij de uitzending van het Nieuwjaarsconcert in Wenen zat ze aan de tv gekluisterd'.

Ook nadat Zuster Rosa gestopt was met werken, bleef ze nog geruime tijd in het Instituut voor Doven wonen. Ze voelde er niets voor om te verhuizen en hierdoor gescheiden te worden van de dove kinderen. Pas in oktober 1983 nam ze haar intrek in Nuland. Ze was toen 89 jaar. Bij haar overlijden in 1987 kijken de zusters van Jozefoord dankbaar terug. 'Ze was op de afdeling iemand die het leven erin hield. Ondanks de strubbelingen van de oude dag bleef ze altijd goed en vrolijk gezind'.

In zijn preek tijdens de uitvaartdienst zei priesterdirecteur van Eijndhoven: 'Het is verbazingwekkend hoe deze - beslist intelligente - vrouw, zonder een

De Rosa de Werfstraat in Leiden

(semi-)academische opleiding, een expert geworden is in het spreekonderwijs aan dove kinderen. De kinderen vergeten niet hoe Zuster Rosa hen leerde spreken. Haar grote, wat dwingende ogen in dat expressieve gezicht, daar ging wat van uit (...). Zij had de achting van velen en werd bewonderd door niet de minsten in de dovenonderwijswereld in binnen- en buitenland. In 1956 werd deze achting nog eens uitgesproken door een koninklijke onderscheiding. Zij was zeker niet ongevoelig hiervoor en kon van deze waardering genieten'.

Het is mij wel duidelijk geworden dat de naam 'Zuster Rosa' een begrip was in het dovenonderwijs. Misschien had haar straat dan ook beter **Zuster Rosa de Werfstraat** kunnen heten! <

Bronnen:

Archief Congregatie DMJ

Jaarverslagen Instituut voor Doven (1914-1974)

De Vriend (der doofstommen) (1932-1987)

Vrouwen op een bordje (1993)

www.wikipedia.nl

In Omnibus Charitas

Met hoeveel liefde Zuster Rosa zich inzette, blijkt uit wat zij zelf schreef. Een beschrijving van een bezoekdag in 1952 en een welkomstgedicht uit 1960 voor de kinderen die terugkwamen na de zomervakantie.

Bezoekdag

Dit is dé grote feestdag van de maand, vooral voor onze kleuters op de voorschool. En... we hebben er zo'n 60 rondlopen tussen vier en zes jaar. Al dagen, zelfs weken van te voren, tellen ze op hun kleine vingertjes uit, hoe dikwijls of ze nog moeten slapen voor papa en mama komen!(...) als dan eindelijk de bewuste dag daar is, moet je ze 's morgens als ze van boven komen, zien glunderen (...). En dan die blijdschap van de ouders, vooral van hen, die de eerste keer nadat ze hun kindje bij ons brachten, op bezoek komen. Aan de uitroepen komt geen einde. "O zuster, wat is ons Hanneke toch veranderd. Ze was eerst altijd zo verlegen en nu is ze er helemaal doorheen". (...) de verwondering en ontroering stijgt ten top als de kleine een paar woordjes kan praten (...). Bij het horen van "papa, mama" zijn de ouders gewoonlijk hun ontroering niet meer meester en tranen biggelen over hun wangen. Nee, nu hebben ze geen spijt meer hun kindje zo vroeg mogelijk naar het Instituut gebracht te hebben. Dat hadden ze het thuis of op de gewone school toch niet kunnen leren. En nu naar de klas! Wat de kleine daar presteert, daar staan ze paf van. Hij kan al woordjes schrijven en weet ook de betekenis ervan op plaatjes aan te wijzen. Begint al wat van de lippen te lezen enz. (...) na het afscheid genieten onze mannetjes en vrouwtjes nog dagen lang van hun bezoek en het gebrabbel houdt niet op over alles wat ze van papa en mama hebben gekregen".

Zr. Rosa

Welkom aan onze jeugd!

Lieve kinders, groot en klein,
allen zult ge welkom zijn!
Welkom in ons grote huis!
Welkom in uw tweede thuis!

Vacantie is nu weer gedaan.
't IJverig leven vangt weer aan.

Allen dus weer flink aan 't werk!
Je bent nu uitgerust en ... sterk!

In iedere les goed opgelet,
Je beste beentje voorgezet
Begin dus weer met grote moed
dan gaat het leren zeker goed!

Zr. R.

... Zalig is die mens

Het archief van de congregatie Dochters van Maria en Joseph krijgt regelmatig verzoeken om informatie. In 2010 kwam er zelfs een verzoek uit Italië. Zuster Cecilia Tada verzamelde voor haar proefschrift over het leven van Pater Lorenzo van den Eerenbeemt (1886-1977), gegevens over zijn familie, waaronder onze Zuster Alphonse van den Eerenbeemt (1916-2001). Pater Lorenzo was de medestichter¹ van de Congregatie Zusters Karmelietessen van de Heilige Theresia van het Kindje Jezus in Santa Marinella, een kustplaats ten noorden van Rome. Hij richtte de kerk Heilige Maria van de Karmel op. De grote wens van de Karmelietessen is Padre Lorenzo zalig te laten verklaren, de eerste stap naar een heiligverklaring. Wat gaat er allemaal aan vooraf voor die wens in vervulling kan gaan?

Door Anne-Marie Coopmans

24

Heilig

‘Ieder die naar mijn woorden luistert en ze in praktijk brengt, lijkt op een verstandig iemand die zijn huis op een rots heeft gebouwd’ zei Jezus en hij voegde er aan toe: ‘Wees volmaakt, zoals je hemelse Vader volmaakt is’. En ook: ‘Als je volmaakt wil zijn, ga dan en verkoop alles wat je bezit, geef het aan de armen en volg Mij’.

Het lijken tips om heilig te worden. Maar Jezus gaat nog verder. Je moet leren lief te hebben. Je moet steeds weer opnieuw beginnen jezelf te geven. ‘Ik had honger en jij hebt me te eten gegeven; ‘ik had dorst en jij hebt me te drinken gegeven...’

Heilig is de mens die heel zijn vertrouwen in God stelt. Die eindeloos deelt, vergeeft en liefheeft. Die gekozen heeft continu met God te leven. Sommigen van hen die dit gedaan hebben zijn officieel erkend als heiligen. Ze zijn een voorbeeld voor ons: Johannes, Martinus, Franciscus, Vincentius. Allemaal mannen, maar aan het hoofd van de lange stoet heiligen staat de vrouw Maria. Heiligen: de vrienden en vriendinnen van

God die we aanroepen als voorspreker bij God.

Heiligverklaring door de eeuwen heen.

In de eerste tien eeuwen van de kerkgeschiedenis was er eigenlijk geen sprake van een heiligverklaring. Het waren de gewone gelovigen die een overledene begonnen te vereren. Zij bezochten zijn of haar graf en namen er stof, stenen of hout van mee naar huis. Lukte dat niet, dan probeerden ze relieken of relikwieën aan te raken in de hoop dat de geestkracht van de overledene daarin nog aanwezig was. Ze zetten dit alles kracht bij door de heilige te vragen om diens voorspraak. Uit die eerste eeuwen dateren talloze berichten over wonderbaarlijke genezingen en gebedsverhoringen. Daardoor nam het aantal bedevaartgangers toe. Dat deed de plaatselijke bisschop besluiten de relieken van de heilige te verheffen tot de eer der altaren: ze werden ter verering op een altaar in de kerk geplaatst. Daarmee was de heiligverklaring een feit.

Het is begrijpelijk dat iedere stad of streek graag zo'n heilige in haar midden wilde

hebben. Het bracht niet alleen een geestelijke, maar ook een economische impuls met zich mee. Kerken, kapellen of kloosters die zich niet konden beroemen op relieken van heiligen, gingen ze in het beste geval elders kopen, in het slechtste geval stelen! Dat bracht zoveel misbruik met zich mee dat paus Johannes XV († 996) in 993 het alleenrecht naar zich toe trok om iemand officieel heilig te verklaren.

In de eeuwen die volgden is het proces van heiligverklaring ingrijpend veranderd. In het nieuwe kerkelijk wetboek van 1983 zijn de regels aanzienlijk versoepeld. Het werd minder proces en meer onderzoek, minder juridisch steekspel en meer administratieve handeling. Voordat een overledene officieel door de paus heilig wordt verklaard, vindt een reeks opeenvolgende onderzoeken plaats. Bij elk onderzoek hoort een rang van kerkelijke erkenning. Er zijn vier stadia:

1. Wanneer een overleden gelovige vijf jaar na zijn of haar dood nog steeds verering geniet, kan er een officieel verzoek tot kerkelijke erkenning uitgaan naar de plaatselijke bisschop. Na een eerste vluchtige beschouwing

wordt de overledene op een lijst geplaatst en aangeduid met *Dienaar Gods*.

2. Het centrale deel van het onderzoek is het dossier dat de bisschop samenstelt over levenswijze, teksten en wonderen van de Dienaar Gods. Hij stuurt dit naar de Heilige Stoel in Rome. Wanneer daar de kwaliteit van het bisschoppelijk onderzoek wordt bevestigd, klimt de vereerde op tot *Eerbiedwaardige* (*venerabilis*).

3. De Vaticaanse Congregatie voor de Zaligen Heiligverklaringen onderzoekt hierna vooral de wonderen die aan de voorspraak van de Eerbiedwaardige worden toegeschreven. Het aantal wonderen is gehalveerd tot één voor de zaligverklaring en één voor de heiligverklaring. Niet iedere gebeurtenis die mysterieus is, wordt door de Kerk tot wonder uitgeroepen. Er wordt uitgebreid medisch en theologisch onderzoek gedaan om leugens en waanvoorstellingen te scheiden van oprecht gelovige ervaringen. Wanneer de paus de wonderen erkent, wordt de vereerde persoon plechtig *Zalig* verklaard (*beatificatio*). In feite houdt dit in dat de plaatselijke verering

door de paus wordt goedgekeurd en erkend. In 2005 besloot paus Benedictus XVI dat zaligverklaringen niet meer in Rome maar in het bisdom van de kandidaat worden uitgesproken.

4. De zalige wordt *Heilig* wanneer de paus officieel de verering voor de hele wereldkerk goedkeurt en aanbeveelt (canonisatio). De heilige wordt ingeschreven in de canon, de lijst der heiligen. De feestdagen van de heiligen zijn terug te vinden in de liturgische kalender. Meestal is het de dag van overlijden. Vanouds werd die dag door de gelovigen beschouwd als de verjaardag van de heilige, de dag waarop hij of zij werd geboren voor het ware leven bij God. Wanneer die dag onbekend was, koos men vaak de dag waarop de relieken plechtig werden bijgezet in de kerk of kapel, waar ze vereerd konden worden.

Zalig of heilig

Zalig of heilig maakt in de hemel geen verschil. Officieel wordt een zalige lokaal in een

bisdom, regio of congregatie geëerd, terwijl een heilige betekenis heeft voor de gehele *wereldkerk*. Officiële erkenning of niet, wie er oog voor heeft ontdekt ook heel wat zaligheid om ons heen:

*

*Wie ten einde toe
alles durft te geven,
handen, woorden, brood,
trouw op dood en leven,
zalig, zalig is die mens²*

*

¹ Medestichteres van de congregatie was Maria Crocifissa Curcio. Zij is in 2005 zalig verklaard.

² Uit het lied van Adri Bosch (tekst) en Floris van der Putt (muziek)

Bronnen:

- Lalanne, S. (2003). Maar wie is God?
- Zaal, W. (2004). Alle heiligen: heiligenkalender voor Nederland en Vlaanderen. Rijswijk: Elmar.
- www.friezenkerk.nl
- www.heiligen.net
- www.rkk.nl

ACTUALITEITEN

Update Activiteitenbegeleiding

In het zomernummer van 2010 berichtten we u over de - toen - kersverse afdeling Activiteitenbegeleiding. Marie-Louise Friesen en Kristin Verstijnen stelden zich aan u voor en gaven uitleg over de doelstellingen en de plannen.

Inmiddels zijn we twee jaar verder en is het tijd om eens te horen wat er allemaal is gerealiseerd en wat de toekomstplannen zijn. In gesprek met Marie-Louise Friesen (hoofd van de afdeling Activiteitenbegeleiding).

Door Brigitte Lutters

'Toen Kristin en ik in januari 2010 van start gingen, hadden wij beiden natuurlijk wel ervaring in het werken met ouderen op het gebied van activiteitenbegeleiding, maar wat helemaal nieuw voor ons was, was dat we deze keer alleen maar met vrouwen van doen hadden. En dan ook nog religieuze vrouwen die al lang met elkaar in een gemeenschap leefden en een intens leven hadden geleid. Ons doel was (en is nog steeds) om elke zuster een zinvolle en plezierige dagbesteding te geven. Een van de grondbeginselen daarbij is dat we elke activiteit willen afstemmen op de behoefte en de vraag die er ligt; zorg op maat. Deze nieuwe 'doelgroep' was een uitdaging. Om erachter te komen waar de zusters behoef-

te aan hadden, hielden we met alle zusters een intakegesprek. Behalve dat dat in kaart bracht waar de wensen lagen, had dat nog andere voordelen. Wij leerden de zusters en ook hun leven beter kennen en we konden de zusters tegelijkertijd informeren over de activiteitenbegeleiding. Het viel ons namelijk op dat er bij enkele zusters het beeld bestond dat de activiteitenbegeleiding alleen voor zusters zou zijn die extra begeleiding nodig hebben om diverse redenen. Gelukkig konden we deze misverstanden uit de wereld helpen'. 'Het is niet zo dat we enkel en alleen binnen de muren van onze activiteitenruimte functioneren. Het is voor ons belangrijk dat we met alle zusters in het Moederhuis contact houden.

27

Van links naar rechts: Zuster Lidwina, Zuster Clara en Kristin Verstijnen

ACTUALITEITEN

28

Dat kan ook middels een praatje op de gang of bij de koffie. Ook al is er op dit moment geen behoefte aan activiteitenbegeleiding voor een zuster, dat kan mogelijk in de toekomst veranderen. We willen vooral ook geen vreemden van elkaar zijn, tenslotte werken wij wel in hùn (t)huis. Elke zuster mag weten dat ze te allen tijde welkom is om eens te komen kijken. De activiteitenbegeleiding is er voor alle zusters!’

‘Ik denk dat we er in geslaagd zijn om de Activiteitenbegeleiding en onszelf bekendheid te geven. Steeds meer zusters weten de weg te vinden naar onze afdeling. Middels affiches en een weekprogramma maken we onze activiteiten bekend. Die activiteiten kunnen bestaan uit samen de krant doornemen, gymnastiek aan tafel en/of muziek beluisteren, maar ook bakken, koken, hand- en nagelverzorging, het maken van paas- en/of kerststukjes. Zelfs bij Sinterklaas genieten we tegenwoordig enige bekendheid, want hij wist ons te vinden op 5 december van het vorige jaar!’

‘Elke dag proberen we even naar buiten te gaan. Een frisse neus halen en of even de Sint Jan binnengaan’.

‘We hebben inmiddels zo nu en dan de beschikking over een busje en met Kristin als stoere chauffeur hebben we al diverse trips gemaakt’.

‘We merken ook dat zusters die enthousiast zijn dat weer overbrengen aan zusters die soms nog wat overtuiging nodig hebben. Zusters kunnen voor elkaar van een enorme meerwaarde zijn. Het is helemaal niet zo dat elke zuster aan een activiteit moet meedoen, soms is erbij aanwezig zijn al van groot belang. Bijvoorbeeld omdat de groepssamenstelling dan eens anders is, of dat een betreffende zuster een hele andere inbreng heeft. Elke

‘Elke dag proberen we even naar buiten te gaan’

zuster, elk mens, heeft kwaliteiten die een ander niet heeft en daarmee kun je elkaar mooi aanvullen. Dat je een ander wat geluk kunt brengen op die manier, is ook voor jezelf gewin’.

‘Sinds enige tijd begeleiden we enkele zusters bij het ontbijt en het diner. Dat doen we in onze eigen ruimte. We vinden het belangrijk dat er rust en regelmaat heerst, omdat dat de sfeer ten goede komt. De sfeer wordt ook bevorderd door mooie muziek, een gedekte tafel en gezelschap. Immers, zien eten, doet eten!’

Deze begeleiding kost tijd en heeft invloed op de dagplanning. We proberen onze tijd zo goed mogelijk in te richten, zodat er ook ruimte is voor individuele begeleiding’.

‘Om aandacht te schenken aan de tijd van het jaar, richten we de ruimte ook in naar het

seizoen. En dat gaat verder dan vier verschillende decors. Na Sint en Kerst is er nu *(dit interview vond plaats in januari 2012)* een wit besneeuwd berglandschap inclusief huizen en bomen gecreëerd op het dressoir. Op de tafel liggen schaatsen en sneeuwballen. Dat het buiten 8 graden Celsius is, deert niet. Dat decoreren doen we niet alleen voor de gezelligheid, maar ook voor het besef van de tijd van het jaar waarin we leven.

Het is fijn om een keuken tot onze beschikking te hebben en een uitwijkmogelijkheid naar de grote Tuinzaal. Hier organiseren we elke dinsdagmiddag een grote activiteit. Iedere vrijdagochtend drinken we er samen koffie. Eens in de twee weken wordt er onder begeleiding van een pianiste, (en soms een fluitiste) gezongen. Een privéconcert voor en door musicerende en zingende zusters; fantastisch toch!

‘We hebben inmiddels vier vrijwilligsters die ons ondersteunen. Zonder hen is het onmogelijk om al deze activiteiten te kunnen doen’.

‘Terugkijkend op deze eerste twee jaar, kunnen we toch wel stellen dat de drempel verlaagd is en dat steeds meer zusters ons weten te vinden’.

‘Nieuwe plannen die we op korte termijn willen gaan realiseren zijn onder andere het oprichten van een kookgroepje. Met drie zusters gaan we van start met een kookclubje dat maandelijks bij elkaar komt. Vanzelfsprekend bepalen de ‘koks’ wat er op tafel komt.

Wij kunnen ons ook voorstellen dat er na twee jaar anders gedacht wordt. Binnenkort willen we dan ook opnieuw gesprekken aangaan met de zusters.

We willen vooral inzetten op hun kwaliteiten. Elkaar enthousiasmeren, elkaar motiveren en stimuleren’.

‘In de komende twee jaar hopen wij dat de activiteitenbegeleiding voor iedere zuster drempelloos is en dat zusters het idee hebben dat ze niet alleen maar hoeven te investeren, maar ook mogen ontvangen’. <

Van links naar rechts: Zuster Valentina, Jetske Denissen (vrijwilligster), Zuster Irma, Zuster Pia Maria en Marie-Louise Friesen.

ACTUALITEITEN

Een onverwacht eerbetoon*Door Zuster Cecilia*

Zuster Felicitas kreeg de boodschap van Zuster Rosa: '27 april moet je vrij houden!' 'Jij, mevrouw Beereboom en ik moeten dan op het stadhuis zijn in Den Bosch'.

'Wat moeten we daar dan gaan doen?', was de vraag van Zuster Felicitas.

Zuster Rosa had een heel verhaal, ze wist Zuster Felicitas om de tuin te leiden zodat die uiteindelijk dacht dat mevrouw Beereboom een onderscheiding zou krijgen.

'Kunt u niet beter iemand van het Bestuur meenemen?', vroeg Zuster Felicitas aan Zuster Rosa. Maar Zuster Rosa, die een tien verdient voor haar toneelspel, had meteen een antwoord. Ze zei: 'Ze kunnen iets vragen over Indonesië en dan kun jij antwoord geven'.

In het stadhuis werden ze in een plechtige ontvangstzaal (Nieuwe Raadszaal) gebracht waar ze koffie met een Brabants worstenbroodje kregen. En ja hoor – na een tijdje kwam de burgemeester heel statig binnen. Hij had goede zin en hij zei: 'De zon schijnt en het regent, maar hier in Den Bosch regent het vandaag heel bijzonder. Het regent 'lintjes'. Wel 27 mag ik er op spelen.'

En toen... toen kreeg Zuster Felicitas de schrik van haar leven. Ze werd als eerste geroepen om een lintje in ontvangst te nemen.

Lijkwit volgde ze de burgemeester.

Nu werd ze benoemd als: 'Lid in de Orde van Oranje-Nassau!!!'

Een mooie decoratie werd haar opgespeld.

'Hoe komen ze aan mij?', flitste het door haar heen.

Al heel gauw werd dat duidelijk.

Op 26 maart 2011 is de woongroep 'Dolfijn'

Zuster Felicitas bij koninklijk besluit geridderd

in Schaijk gestart. Negen verstandelijk gehandicapte kinderen hadden een huis gekregen, waarin ze allen een eigen kamer hadden.

De ouders van deze kinderen, met name Tiny en Riet van Boekel, de ouders van Martine, hadden de onderscheiding voor Felicitas aangevraagd. En ook hun zoon Roy had er voor geijverd.

Iedereen begrijpt dat zo'n huis er niet zomaar vanzelf komt. Daar was een groot bedrag geld voor nodig geweest.

Zuster Felicitas wist wel wegen om aan geld te komen. Zij kende wel mensen die geld hadden en heel sociaal voelend waren. Ze verstond de kunst om hen enthousiast te krijgen voor dit project.

Ze heeft zich voor deze woongroep voor 100% ingezet. En ze kreeg het voor elkaar – het benodigde bedrag kwam er.

Het Brabants Dagblad legde nog explicieter uit waarom Zuster Felicitas voor het lintje in aanmerking kwam.

Sinds 1959 is Zuster Felicitas lid van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph. Zij zet zich onder andere in als chauffeur en mantel-

zorgster. Zij draagt ook zorg voor de kapel en de priester gewaden en fungeert zo nu en dan als tolk voor de Indonesische gasten. Van 1993 t/m 1997 was zij mantelzorgster voor een hulpbehoevend gezin. Sinds 1996 is zij (mede) realisator van een vrijwilligersproject (een ouderinitiatief) Woongroep 'Dolfijn'. Het doel was om negen jongeren met een beperking zelfstandig te kunnen laten wonen. Dat doel is in 2010 gerealiseerd. Sinds 2001 is zij ook mantelzorgster bij een 89-jarig weduwnaar en bij een medezuster.

Toen iedereen het lintje had ontvangen, kwam de burgemeester extra naar haar toe en hij zei: 'En zuster, bent u een beetje bekomen van de schrik?'

Wat een verrassing toen ook haar familie erbij kwam. Die hadden in een bovenzaal moeten wachten.

Op het bordes werd een foto gemaakt.

Met bloemen in haar hand kwam ze het klooster binnen.

We stonden allen in de hal om haar en haar familie te verwelkomen.

Het was héél feestelijk en we voelden ons echt trots omdat iemand van ons deze welverdiende eer te beurt was gevallen.

Zuster Felicitas en burgemeester Rombouts van 's-Hertogenbosch.

Zuster Felicitas is inmiddels gehuldigd in het Jheronimus Bosch Art Center en de woon-groep 'De Dolfijn' in Schaijk heeft haar uitgenodigd voor een gezellige bijeenkomst.

En zoals grote feesten een octaaf lang door gaan, zo zal Zuster Felicitas er ook nog geen punt achter kunnen zetten.

Wij als haar medezusters gunnen het haar van harte! Zij heeft het verdiend! <

ACTUALITEITEN

Jubilate Deo

In de vorige Heeriaan blikte Zuster Til Lagerberg (1922) in een interview terug op haar eerdere kloosterjubilea. Ze stond toen aan de vooravond van haar 70-jarig kloosterjubileum. Inmiddels is dit feest geweest en vertelt zij hierover.

De vier jubilerende zusters in het Moederhuis v.l.n.r. Zuster Thecla, Zuster Valentina, Zuster Til en Zuster Monique.

Op de tweede woensdag na Pasen (18 april 2012) werd in het Moederhuis het kloosterjubileum gevierd voor Zuster Valentina (75 jaar), Zuster Thecla (70 jaar), Zuster Monique (60 jaar) en ikzelf (70 jaar).

Door Zuster Til Lagerberg

Op de vooravond had er een plechtige Vesperdienst plaats in een feestelijk versierde kapel. De titel van de viering was 'Pelgrimstocht naar het Licht'.

Zuster Rosa leidde de dienst in met de volgende woorden:

'Als pelgrim volgt u allen een weg. Een weg gaat altijd ergens naar toe. Waar u komt is afhankelijk van de weg, de richting die u kiest en van de mensen die u tegenkomt. U hebt gekozen voor de weg naar het Licht'.

Dit sprak mij bijzonder aan. De weg naar het Licht is voor mij de weg naar de Bron, naar God zelf. Mijn leven zal altijd een zoektocht blijven naar God.

Na een gezamenlijk souper volgde een fantastische feestavond, verzorgd door de Brabantse zanger Cor Versteeg. Hij amuseerde ons met zijn liedjes, die hij zelf begeleidde op zijn gitaar. Hij had een zeer aandachtig gehoor.

De eigenlijke feestdag werd geopend met een Eucharistieviering met koor en samenzang en een mooie overweging door Pastor Martens. De kerngedachte in haar toespraak was 'roeping'.

'Profeten worden geroepen. Eenmaal geraakt door God verandert er iets in je. De aanraking door God is ingrijpend in de ziel, zodat niets je kan tegenhouden. Dan breekt er een nieuwe periode in je leven aan.'

Zo mocht ik het ook ervaren toen het verlangen naar religieus leven in mij opkwam. Er werden dankgebeden uitgesproken voor al het goede, voor alle zegeningen die we in ons lange rijke leven mochten ervaren. Alles is genade.

Na de viering was het koffietijd, met aanslui-

tend een borreltje in de Tuinzaal. Tijdens dit gezellig samenzijn hield Mevrouw Beereboom een klinkende toespraak, waarin zij haar waardering uitsprak voor de feestelingen en hen van harte geluk toewenste.

Ik heb, en velen met mij denk ik, genoten van dit feest, van de opgewekte sfeer, van de dienstvaardigheid van het personeel - in feestkleding gehuld - en van het heerlijke buffet. Alles was met zoveel zorg bereid.

Bijzonder genoten heb ik van de hartelijkheid, de eensgezindheid, de verbondenheid, die voor mij voelbaar was.

Het was voor mij een jubileum dat mij nog lang zal heugen en verheugen. In oprechte dankbaarheid en dat alles In Omnibus Charitas. <

Zuster Til 70 jaar in het klooster

ACTUALITEITEN

Voor de laatste keer: De Engel van de Sint Jan

Uit het tijdschrift Elsevier d.d. 21 april 2012 door Marijke Hilhorst

Hemelse hotline

Hij heeft de wereldpers gehaald: de engel die in ontspannen houding met gesloten ogen luistert naar de stem uit zijn mobiele telefoon. Hij staat 15 meter boven de grond, op het dak van de Sint-Janskathedraal in Den Bosch, waarvan de geschiedenis teruggaat tot 1220. Het 1,25 meter hoge zandstenen beeld heeft van grappenmaker en beeldhouwer Ton Mooy ook een schoudertas gekregen, waarin de beschouwer een laptop vermoedt. Weelderige lokken omkransen het jeugdige, androgyne gezicht en hij lijkt een spijkerbroek te dragen. De enige overeenkomst met de vele andere engelen is dat hij van gigantische vleugels is voorzien. Iedereen kan deze eigentijdse (b)engel vragen een bericht aan de hemel door te geven, hij beschikt namelijk over een telefoonnummer.

34

Het fenomeen trekt wereldwijd aandacht. Duitse, Engelse, Franse, Griekse, Spaanse kranten berichten erover, zelfs de *New York Times* plaatste een artikel over deze engel-met-mobiel. De engel is populair: kopieën van het beeld worden goed verkocht.

De zwoele floers van suikerzoete chocola waarmee hij de fondant-zachte welkomstwoorden 'Fijn dat je belt' omhult, doet even denken aan telefoonseks.

Het bandje met de *deep throat* van de hemelse hotline, draait onverbiddelijk door: 'Omdat je

niet vaak met engelen belt, geef ik je eerst een toelichting'.

Dan volgt de mededeling dat de opbrengst van het contact met 'boven' wordt gebruikt voor onderhoud van de 'prachtige Sint-Jan'. Dan een keuzemenu. Als ik meer wil weten over engelen, wordt ik verzocht (1) in te toetsen, weetjes over de kathedraal zitten onder (2) en die over het christelijk geloof onder (3). Ik kan een boodschap achterlaten (4), met hulp van een engel bidden (5) of het lied van de engel beluisteren (6). Zoals voorgenomen toets ik 4 in en laat onze drie moeders groeten, die, als er al een hemel bestaat, daar in de nabijheid van Maria zitten te praten. Voor het geval de engel niet weet van wie wij precies de dochters zijn, noem ik hun volledige namen voordat ik de verbinding verbreek. Het zal mij benieuwen.

Tot ontsteltenis van de vriendinnen met wie ik op Witte Donderdag beneden naast de kathedraal klaar sta om mijn nieuwsgierigheid te bevredigen en 0900-7468526 in te toetsen, is 'contact met de hemel' niet gratis. Maar ik ga graag in op de uitnodiging 'Leer, hoor, vraag, bid en verwonder. Daar heb ik wel 80 euro-cent per minuut voor over. Dit is tenslotte een unieke kans.

Eerst tettert er een schalmei in mijn oor, of is het een bazuin? Dan klinkt een mannen-stem, veel dieper en rijper dan ik verwachtte. Engelen hebben immers een ongeslachtelijk lichaam, zijn man noch vrouw en in een koor worden hun partijen stevast gezongen door jongenssopraantjes van wie de stem nog niet is gebroken. Nee, deze stem is niet goed gecast.

Het kerkbestuur opende in december 2011 het nummer van de reddende engel die voor de broodnodige inkomsten moet zorgen, want het onderhoud van de kathedraal kost een paar centen. Maar het beeld werd al veel eerder, namelijk in april 2011, na afloop van de laatste restauratie op de Sint-Jan geplaatst. Waarom niet direct een nummer beschikbaar gesteld? Omdat het niet het idee van het Bestuur is geweest, maar van een vrouw van wie de identiteit tot nu toe met opzet verborgen is gebleven. In mei opende *Ut Engelke*, zoals hij op zijn Brabants gemoedelijk heet, al een telefoonnummer 06-26347470 en een twitteraccount @ut_Engelke.

Naar eigen zeggen was het aanvankelijk niet meer dan een lolletje, maar de reacties die de vrouw krijgt, zijn niet alleen van grappenmakers. Als bellers ernstig zijn, past ze haar houding aan en blijft serieus. Ze probeert vooral een boodschap van tolerantie uit te dragen,

geen oordelen te vellen. Haar bellers reageren, net zoals mijn vriendinnen, verontwaardigd op het latere, commerciële initiatief van het kerkbestuur, omdat ook zij vinden dat het contact met God in de hemel gratis moet zijn. *Ut Engelke* bellen is kosteloos en om het van haar kant ook niet uit de hand te laten lopen, belt ze niet terug. Inmiddels staat de voicemail niet meer aan, waarschijnlijk wegens te groot succes.

Het zijn er enkele tientallen per dag die van haar luisterend oor gebruik willen maken, haar geestelijke hulp vragen als een dochter is weggelopen, troost zoeken voor de eenzaamheid, verdriet om een gestorven grootmoeder willen delen, samen willen bidden. Kinderen willen weten hoe engelen slapen, of ze het niet koud hebben daar boven op het dak van de kathedraal en welke taal ze onderling spreken. Dat is makkelijk: Engels natuurlijk. <

De kringloop van de seizoenen

Als ik dit schrijf is het nog maar net Pasen geweest.

(De kopij voor het volgende nummer moet vóór 20 april binnen zijn!)

Het is 'De tijd tussen voorjaar en zomer', zegt Catharina Visser in haar gedicht.

Als u dit leest is het hopelijk hoog zomer.

door Zuster Augusta

36

De gedachten over de kringloop van het jaar boeien mij het ene jaar meer dan het andere. Ik heb er geen verklaring voor maar misschien houdt het verband met de snelheid waarmee iedere dag, week, maand of jaar weer voorbij zijn gegaan. De snelheid, de gehaastheid van leven heeft daar waarschijnlijk ook alles mee te maken. Maar ook de plannen die worden gemaakt, de feesten die gaan komen en de massa's herinneringen die steeds groter worden.

Wij schrijven geschiedenis in een hoog tempo.

Als je vier jaar bent mag je naar school! Ik weet nog dat ons vroegere buurjongetje van drie, Basje, heel graag naar school wilde.

Hij zat dan ook iedere dag op de rand van het trottoir te wachten op de kinderen die uit school kwamen. En als je aan hem vroeg wanneer hij naar school mocht kreeg je als antwoord: 'Als ik mijn goenen (schoenen) en gokken (sokken) aan kan doen'.

Als je zes bent kijk je uit naar de groep, de klas, waar je leert lezen en schrijven. Als je twaalf bent neem je afscheid van de lagere school en zie je uit naar de middelbare.

Als je geslaagd bent, wil je werken of verder studeren ...enzovoorts, enzovoorts.

Het gaat allemaal zo snel. Als je kind bent wil je dat het snel gaat. Sommige dingen kunnen niet snel genoeg op je pad komen. Van de andere kant is het ook zo dat kinderen in deze tijd maar zo'n korte tijd kind mogen zijn.

De kracht tot groeien is groot en verlangt naar wasdom, naar vruchtbaarheid, resultaat en volheid van leven.

En door al die jaren en seizoenen sterft het ene verlangen af en komt er iets nieuws voor in de plaats totdat... het nieuwe niet meer de kracht heeft om te ontstaan, om te groeien en te bloeien.

Er komt een tijd dat je niet zo gelukkig bent met die steeds snellere kringloop... Want je wordt zo snel oud!

Tegelijkertijd mag je je dan realiseren dat je zoveel hebt mogen beleven, dat je dankbaar kunt terugzien op je leven.

Ook al voelt je lichaam aan als dor wordend

hout, je geest mag vreugde uitstralen, want het is als in de herfst en de winter: de takken worden kaal maar de levenssappen stromen nog steeds, zij voeden je gedachten en daden van liefde.

Je mededogen en de diepe stilte mag en kan in je aanwezig zijn om het sluimerende zaad te koesteren, met zorg te omringen, om het - indien het mogelijk is - straks te laten groeien, als het blad aan de boom.

Ik wens u een zonnige zomer en een kleurige herfst toe. Dat de ingekeerde winter straks in de lente u uitbundige vreugde mag geven. Dat ieder seizoen voor u een lied van vreugde in zich mag dragen. <

De tijd tussen voorjaar en zomer

**Dit is de tijd tussen voorjaar en zomer.
De lengende dagen spreiden hun licht
over bloeiende struiken en groenende bomen;
de akkers ontvangen het zaad; en de vogels
bereiden hun broedsel en zingen het uit...**

Catharina Visser

Christus – Pantocrator

'De tronende Christus'

Pantocrator, dat 'Al-beheerser' betekent, duidt een icoon aan waarop Christus wordt afgebeeld in een herkenbare houding.

Hij zit op zijn troon als een vorst op een kussen, frontaal voorgesteld met een gebaar van de rechterhand en met een Evangelieboek in de linkerhand. Is dát de man die wij uit het evangelie kennen? Hij die weldoende rondging, dienaar van allen.

Door Zuster Leonie Rabou

Deze icoon van Christus als Pantocrator is een van de belangrijkste in de orthodoxe iconografie. In de vroege middeleeuwen kijkt de Pantocrator uit de koepels en apsisen van de kathedralen uit over de hele kerkruimte. Gelijkaardige voorstellingen van Christus vindt men in het westen op sommige kerkportalen.

Voorbeeld van het gebruik ervan in kathedralen.

Op de voorgevels van veel Franse kathedralen: Chartres, Arles, Vezelay, Bourges enzovoorts ziet men een grote geveldriehoek (timpaan), met dezelfde voorstelling.

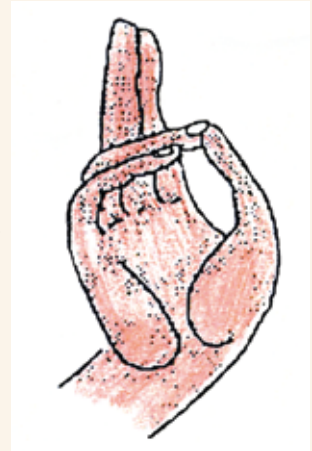
In het brevier komt het ook wel eens voor: 'In de koepel des hemels enzovoorts'. Namelijk boven in de koepel, dat het symbool is van de hemel, waar Hij zit in heerlijkheid.

In zijn **linkerhand** houdt Hij het opengeslagen Evangelieboek:
'Allen die vermoeid en beladen zijt, komt tot mij. Ik zal rust geven.'
(Mattheüs 11.28)

Soms staan er andere teksten, bijvoorbeeld:
'Hij die op de troon gezeten is, spreekt tot ons: Ik zal zijn God zijn en Hij mijn Zoon.'
(Openbaring 21.4)

De **rechterhand** van Christus maakt een zegenend gebaar, de drie naar elkaar gevouwen vingers symboliseren de Goddelijke Triniteit. Wijs- en middelvingers naast elkaar, symboliseren de twee naturen van Christus, de goddelijke en de menselijke natuur.

Zijn **hoofd** wordt omgeven door een kruisnimbus met:

Griekse letters erin
'Ik ben Die is'

Ω Ν

Links en rechts van Christus
afkorting Jezus Christus.

IC XC

Christus is omgeven door een blauwe cirkel (menselijke of aardse kleur), daarachter bevindt zich een rode vierkante vorm.

In die punten bevinden zich de symbolen van de vier evangelisten. Zij zijn aanwezig omdat Christus steunt op de vier evangelies.

1. linksboven	Mattheüs	Engel
2. linksonder	Marcus	leeuw
3. rechtsboven	Johannes	adelaar
4. rechtsonder	Lucas	stier

Kijk eens goed!

Het is net of onze aandacht wordt getrokken naar het hart van de icoon, een open evangelieboek in de ene hand, een zegenend gebaar van de andere. Een bepaalde houding, ontspannen en rust, uitnodigend naar ons toe.

Christus staat binnen in een ovale mandorla wat de glorie van God symboliseert.

Bij Hem zijn wij welkom. <

Gedicht Zuster Rosa de Lima Olaerts

Barmhartigheid

Je laten raken door de ander,
zijn nood, zijn klagen, zijn verdriet,
zijn onmacht om al wat geschiedt
een plaats te geven, - iemand zijn die ziet.

Je laten raken door de ander,
tot waar je ziel begrijpt en doet,
tot waar – wat je heel stil vermoedt –
je ook je diepste zelf in hem ontmoet.

Je laten raken door de ander –
het menszijn dat je samenbindt,
tot je de grootste wonde vindt
en alles ziet met ogen van een kind.

Je laten raken door de ander
en echt zijn smeken wilt verstaan
maar ook het heil bent dat voortaan
de minste van de Zijnen is gedaan.

APOCALYPS

Door Zuster Lisette

In het tijdschriftenschap lag een gloednieuwe glossy, uitgevoerd in het zwart met in mooie grote lichtblauwe letters: **Apocalyps**.

Ik had er al over gelezen. De ondertitel luidt: 'Ik ben het begin en het einde'. Marc Mulders stelde deze glossy samen.

Deze veelzijdige kunstenaar probeert de werkelijkheid na te bootsen en te vangen in verf.

Zo heeft hij het gebeuren van 11 september 2001 in New York, de aanslag op de Twin Towers, in het raam van het Laatste Oordeel verwerkt. Omdat het vliegtuig dat op het raam is afgebeeld, de "tijdszenue" was van die dagen, zo zegt hij. Zijn werk is opgenomen in de collecties van de grote Nederlandse musea. In het Utrechtse Catharijneconvent is zijn Apocalypsraam te zien. Bekend is ook zijn Koninginne-raam in de Nieuwe kerk van Amsterdam en dat van het Laatste Oordeel in de St. Janskathedraal van Den Bosch.

De Apocalyps is geschreven door de apostel Johannes, rond het jaar 90 op het eiland Patmos. Daar kreeg hij een

visioen, een openbaring. Het is een tekst die gaat over het einde van de wereld en de terugkeer van Jezus die als het ware de hemel op aarde zal vestigen.

Ook de titel van het laatste Bijbelboek is geen toeval. Marc Mulders heeft deze Bijbeltekst overgezet in illustraties en geschreven met witte letters op zwart papier, versierd met kleurige vormen. Er komt geen reclame in voor, geen speciale aanbiedingen, het is één grote sfeertekening van donker naar licht.

De Apocalyps beschrijft chaotische tijden.

In het Bijbelboek komen vier ruiters op paarden voor. In deze passage wordt het kwaad tegenover het goed gesteld. Er is een rood paard, een wit, een grijs en een zwart paard. Het zijn symbolische beschrijvingen van gebeurtenissen die zullen plaatsvinden in de eindtijd.

*'En daar verscheen voor mijn ogen een **wit** paard, en de ruiter droeg een boog en hem werd een kroon gegeven, en hij reed weg, zegevierend om zege te behalen'.*

*'En er kwam een ander paard te voorschijn, **vuurrood**. Aan deze ruiter werd macht gegeven de vrede van de aarde te nemen, zodat zij*

elkander zouden uitmoorden. En hem werd een groot zwaard gegeven'.

*'De antichrist, het **zwarte** paard staat voor de valse imitatie van de ware Christus. De ruiter van het zwarte paard houdt een weegschaal in de hand en krijgt de stem mee, die hem waarschuwt om geen schade toe te brengen aan de Aarde. Geen schade aan olijfbloom en wijnstok. Deze ruiter verwijst zegt men naar de hongersnood die er zal komen'.*

*'En daar verscheen een **vaalgrijs** paard. De ruiter, zijn naam was de dood, en Hades kwam achter hem aan. En hem werd macht gegeven over het vierde deel van de aarde om te doden met het zwaard en met hongersnood en met de pest en door de wilde dieren der aarde'.*

Een andere, zeer indringende passage uit het boek der Openbaring is de tekst: *'En de draak stond voor de vrouw die zou baren, om zodra zij gebaard had, haar kind te verslinden'.* Zo zijn er nog veel doem-scenario's en de chaos is compleet.

Chaos is ons niet vreemd. Iedere dag worden wij opgeschrikt door schokkende

beelden en berichten.
Oorlogen, nucleaire rampen,
tornado's, terroristische
aanslagen, schietpartijen,
plundering van de planeet en
ga zo maar door.
Wat dat betreft, beleven wij
op wereldniveau apocalyptische
toestanden.
En dat maakt deze Apocalyps,
het eeuwenoude Bijbelboek,
dus heel actueel.

Want er hangt in onze tijd een
eindsfeer in de lucht.

In veel culturen zijn verhalen
over het falen van de mens-
heid door hoogmoed en
hebzucht te vinden. Zo ook in >

De vier ruiters van de Apocalyps

De vier ruiters van de Apocalyps zijn vier ruiters afkomstig uit hoofdstuk 6 van het boek Openbaring uit het Nieuwe Testament. De profetie rondom de vier ruiters zal pas uitkomen nadat de opname van de gemeente heeft plaatsgevonden en de antichrist aan de macht is. Door christenen die niet in een Opname van de gemeente geloven, wordt de opvatting aangehangen dat deze profetie nu al deels voltrokken is of zich aan het voltrekken is.

Het woord Apocalyps komt uit het Grieks en betekent *het wegnemen van een bedekking*. Hoewel het woord dus letterlijk niet meer betekent dan een Openbaring, gaat het in het geval van de ruiters om de openbaring van dood en verderf, om een apocalyptische eschatologie. Dit is zoals het woord apocalyps tegenwoordig wordt gebruikt in het dagelijks taalgebruik.

In de Bijbel komen de ruiters één voor één ten tonele. Dit loopt parallel aan de eerste vier zegels. De paarden hebben een symbolische kleur die bij de ruiters hoort. Met het openen van het eerste zegel komt het witte paard met op zijn rug de overwinnaar. Er is geen consensus over wie deze ruiters is, al wordt hij door de meeste mensen gezien als de Antichrist. Anderen beweren, mede vanwege de kleur, dat het Christus zelf is.^[bron?] Als tweede komt met het openen van het tweede zegel, het rode paard met op zijn rug de Oorlog. Rood is de kleur van het bloed en vuur, symbolen van de oorlog. Als derde komt, met het openen van het derde zegel, het zwarte paard tevoorschijn, bereden door de Honger. Zwart als kleur van het verderf dat door honger wordt aangericht. Als laatste komt, met het openen van het vierde zegel, het vale paard met op zijn rug de Dood. De vale of grijze kleur staat symbool voor het verdwijnen in de dood, het uitwissen van het levende.

Bron: wikipedia

de Mayacultuur. Zeer regelmatig wordt de datum van 21 december 2012 gelanceerd, als einddatum van de wereld.

Dit wordt volgens de Maya kalender voorspeld. De Maya Indianen wonen in de jungle van Midden-Amerika, in Mexico, Honduras, El Salvador en Guatemala. Ze worden ook wel 'mensen van de maïs' genoemd en hebben een zeer oude cultuur.

De Maya's hebben ook een eigen kalender. Er zijn veel speculaties die voorzeggen dat de Maya kalender afloopt op 21 december dit jaar en dat dit het einde van de wereld zal veroorzaken. Maar een Maya – kenner bij uitstek, een wetenschapper verbonden aan de universiteit van Canada gelooft niet dat het einde van de wereld nabij is. 'Integendeel, we hebben op 21 december van dit jaar juist iets te vieren!' zegt hij. De datum markeert volgens hem niets anders dan het einde van de Maya kalender, waarmee tegelijkertijd een nieuwe periode wordt ingeluid. Volgens de Maya's is dit al de vijfde keer dat zoiets gebeurt. Telkens na een terugkerende cyclus van 5125 jaar.

Behalve voorspellingen zijn er ook films die wijzen op de dreiging van de eindtijd. Zo is

Mensen in maïs volgens de Maya-cultuur.

er de bekende film van The Year Zero. Het jaar Nul. Deze film doelt ook op die bewuste datum van de Maya's. Een heel andere film is die van Al Gore. 'An inconvenient truth' (Een ongemakkelijke waarheid). Deze film gaat over het klimaatsbewustzijn. Bedoeld als één grote oproep voor de mensheid om te zorgen voor de Aarde, om te zorgen dat wij met zijn allen kunnen overleven.

In het Bijbelboek 'De Openbaring' staat geschreven: *En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde; de eerste hemel en de eerste*

aarde waren verdwenen en de zee bestond niet meer. En ik zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, van God uit de hemel neerdalen, gereed als een bruid die zich voor haar man heeft getooid. Toen hoorde ik een machtige stem die riep van de troon: 'Zie hier Gods woning onder de mensen! Hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volk zijn, en Hij, God-met-hen, zal hun God zijn. En Hij zal alle tranen van hun ogen wissen, en de dood zal niet meer zijn: geen rouw, geen geween, geen smart zal er zijn, want al het oude is voorbij'.

Geen rouw meer, geen leed meer.

Het is niet voor te stellen, geen journaal meer met onheilsberichten, geen schokkende televisiebeelden meer over dood en verderf.

Die hoopvolle gedachte vinden we ook terug bij de Hongaarse humanist, wetenschapper en filosoof Ervin Laslo. Hij is de oprichter van de Club van Budapest. Een denkclub met zeer invloedrijke personen uit de wetenschap, de politiek en de kunst. Hij schreef vele boeken zoals: *Bezielde kosmos* en *Het chaospunt*. Daarin gaat hij op

zoek naar de zoekgeraakte heilige eenheid.

Hij wil die weer terugbrengen. De wereld gaat naar zijn chaospunt, zegt hij. We staan voor een afbraak, of een doorbraak. We zullen op een nieuwe wijze moeten gaan functioneren. Goed nieuws dus.

De beeldend kunstenaar Marc Mulders, die deze glossy uitgeeft is heel optimistisch. Hij noemt zijn Apocalyps een 'Klaagzang met een happy end'.

Ik vroeg mij af, waarom hij dit tijdschrift, dat alleen een Bijbelboek bevat, onder de

aandacht brengt. En hij geeft daarop zijn antwoord:

'Het is denk ik goed, om in alle verwarring over de wereld nog eens de tekst van de Apocalyps af te drukken en te verspreiden.

Misschien herkennen wij en erkennen wij dat we er met zijn allen even onze schouders onder moeten zetten wil het leefbaar blijven hier op aarde. Een klaagzang die overgaat in een jubelzang. Zonnestrallen zullen de kilte van de tijd verdrijven. En hij sluit af met de hoopvolle woorden:

'Ga op naar de warmte! – Stem voor de Liefde!' <

Maya-kalender

Zuster Ine Sterk

Zover als ik vandaag moet gaan, ging ik nog niet eerder voor een interview voor de Heeriaan. Ik stel mijn TomTom in en zet koers richting Driehuis. Tot aan Schiphol komt het me allemaal bekend voor, daarna is het voor mij onbekend terrein. Ik rijd richting zee; een prachtig gebied.

door Brigitte Lutters

In Driehuis woont Zuster Ine. Zuster Ine Sterk. Die naam past bij haar, concludeer ik gedurende het gesprek.

Op het noviciaat na, woonde zij nooit in het Moederhuis, maar altijd in gemeenschappen. Sinds 1998 woont ze in een inleunwoning in een woon-/verzorgings-huis te Driehuis. 'Een hele grote gemeenschap', zo zegt zijzelf.

Juist om te horen van haar hoe dat ver weg wonen van het Moederhuis haar als zuster heeft gevormd, heb ik een afspraak met haar gemaakt.

Vorige week vernam ik dat ze van plan is om aan het eind van dit jaar definitief te verhuizen naar het Moederhuis. Dat gegeven geeft een wending aan dit te houden gesprek.

Na anderhalf uur en na toch nog enigszins verdwaald te zijn (ondanks de TomTom) arriveer ik op het door mij ingegeven adres.

Ik bel aan en Zuster Ine opent de deur. Een ruim appartement, duidelijk door een vrouwenhand ingericht.

Aan mijn voeten staat een hondje. Het blijkt het trouwe gezelschap van Zuster Ine. Een dertien jaar oude Welsh Terrier, Quita genaamd. Zelf een hond hebbend, heb ik standaard brokjes in mijn jaszakken en dat komt goed van pas; Quita en ik zijn direct vrienden.

Volgend jaar is Zuster Ine 68 jaar in het klooster. Volgens haar eigen zeggen betekent dat niet dat zij ook al zo lang zuster is. 'Je bent geen zuster, je wordt een zuster!' Zijzelf vindt dat ze hier enorm in gevormd is, in de tijd dat ze werkte met de kinderen op Huize Vincentius. De ware mens herkende ze in die bijzondere kinderen, die het misschien ontbrak aan cognitieve vermogens, maar die een ongelooflijke eerlijkheid, spontaniteit en trouw tentoonspreidden. 'Alles was echt'. 'Veinzen bestond niet voor ze'.

Zuster Ine laat me haar appartement zien en daarna het huis waarin ze woont. Tijdens de rondleiding vertelt ze met passie over de commissies, die ze in het leven heeft geroepen en waar ze lid van is. Zo is er bijvoorbeeld een waakcommissie, om te waarborgen dat niemand in huis alleen hoeft te sterven. Ze vertelt over de pastorale dienst in huis waar ze lang deel uitmaakte van het team en waarin ze nog steeds een belangrijke rol heeft. In haar verhalen is de band die ze met velen opbouwde voelbaar en het is me

Zuster Ine met Quita

Doek dat hangt in de kapel van Huis ter Hagen

duidelijk hoe zij haar liefdewerk hier in de praktijk heeft gebracht en nog altijd brengt. Overal wordt ze begroet of groet ze anderen. Het is me helder dat dit haar thuis is. Ik word hoe langer hoe meer benieuwd naar haar beweegredenen om dit alles te verruilen voor het Moederhuis.

Het antwoord krijg ik van haar. Ze zegt me: 'Ik voel me als Abraham. God zei hem: 'Sta op Abraham en ga naar het land dat ik u wijzen zal'.

Ik ben ook niet de enige die Zuster Ine vraagt naar haar argumenten om te willen verhuizen. Zuster Ine zegt: 'Mijn familie verklaart me voor gek en velen hier betreuren het dat ik ga vertrekken. Quita mag niet mee verhuizen. Toch voel ik dat ik deze weg moet gaan en ik wéét dat Hij me zal dragen'.

Zuster Ine weet dat het afscheid pijnlijk zal zijn, maar zegt: 'Ik word dit jaar 87. Mijn

lichaam zegt dat het tijd is. Mijn geest is nu nog helder en daarom vind ik het een goed moment om bij 'mijn' zusters te gaan wonen. Met hèn heb ik een geschiedenis. De gemeenschap is mijn thuis en krijgt daarom mijn trouw. Let wel, de gemeenschap en niet het kloosterleven (met zijn regels). Ik hoop er verdieping te vinden, maar heb geen verwachtingen'.

Ik ben enigszins van mijn à propos gebracht door het feit dat ik enerzijds een zelfstandige, geëmancipeerde vrouw zie, die geen blad voor haar mond neemt en haar eigen invulling geeft aan haar leven en aan haar religieus-zijn, zonder dat ze zich laat beïnvloeden door regels en wetten, en anderzijds zie ik een vrouw, die zich totaal en volledig overlevert aan Hem.

Zuster Ine legt me uit dat zij haar geloften vertaalt als volgt:

>

- **Gehoorzaamheid:** ‘Heeft niets te maken met de regels van een kloosterleven, maar veel meer met hoe ik zelf gehoor geef aan mijn hart en mijn weg vind naar Hem’.
- **Zuiverheid:** (celibaat) ‘Juist omdat ik ongehuwd ben en geënt ben op Gods Liefde, ervaar ik liefde voor alle mensen die ik ontmoet. Gekscherend zeg ik dan ook wel eens: ‘Ik heb alle mannen lief!’.
- **Armoede:** ‘Versta ik als het niet hechten aan materiële rompslomp en in staat kunnen zijn om te delen, in de breedste zin van het woord. Bijvoorbeeld je talenten en ervaringen delen met anderen’.

Tegenstellingen kunnen sowieso complementair zijn’, zegt Zuster Ine. ‘Net zoals ik mijn profane wereld en mijn spirituele wereld combineer tot één’.

Na Vincentius, heeft Zuster Ine nog op meerdere plaatsen gewerkt. Rond 1978 werkt zij bij de Stichting Gezinsverzorging in IJmond en rondt daar haar opleiding tot maatschappelijk werker af. Dan wordt ze door Pastoor Freriks van de Engelmunduskerk in Driehuis gevraagd hem te assisteren. De combinatie van pastoraal en maatschappelijk werk sprak Zuster Ine bijzonder aan. Dit was niet alleen iets dat ze ambieerde, maar ook iets waar haar krachten lagen. Werk dat niet voor iedereen is weggelegd omdat het zo’n appèl doet op je persoonlijke grenzen. Aan anderen die in dit werk actief waren/zijn gaf Zuster Ine vaak het advies om de problemen niet mee naar huis te nemen. Ze formuleerde dit dan als volgt: ‘Je weet dat je niet mag stelen, je mag dus ook niets van die ander mee naar huis nemen’.

Dertien jaar lang deed ze opbouwwerk, startte wijkprojecten op, organiseerde familie- en kindernevendiensten enzovoorts. Ook al heeft ze inmiddels officieel afscheid

genomen van het team van de pastorale dienst, officieus heeft ze nog de dienst voor Aswoensdag gedaan, verzorgt ze samen met het pastorale team de gezamenlijke ziekenzalving in huis, schrijft prachtige overwegingen en ga zo maar door.

Ik heb zo’n vermoeden dat dit zo zal blijven doorgaan totdat de verhuiswagen voorrijdt. Ik hóóp en wens Zuster Ine toe dat het Moederhuis voor haar een zelfde thuis zal zijn als Driehuis. <

OP DE OVERTOOM

Het dooit op de Overtoom,
maar het vriest ook alweer op
melden mijn voeten
die mijn dag verlopen.

Ik blijf dicht bij huis,
steeds dichter,
dat is mijn leeftijd.

Wolken worden zwaarder van onkleur,
de geur van gisteren hangt nog aan me.

Ik at met mijn vriend.
We braken het brood
en deelden de doden.

We zijn al bijna uit zicht.
Wij lachen nog,
wat moet je anders?
Omhelzen elkaar ten afscheid.
Misschien, je weet maar nooit.

Remco Campert

Deze foto's zijn genomen direct na WOII, ter gelegenheid van de laatste dagen van Ine thuis, voordat ze intrad in het klooster.

Op de linker foto Ine en haar ouders.

Op de bovenste foto Ine met haar broers en zussen. Haar oudste broer ontbreekt op de foto. In de oorlog opgepakt bij een razzia, was hij nog niet terug uit Duitsland op het moment dat deze foto's gemaakt werden.

AGENDA

UITGAANSTIPS

- **Van Abbe Museum Eindhoven**

Het Van Abbe Museum is een museum voor moderne en hedendaagse kunst in het centrum van Eindhoven. De collectie van het museum herbergt ruim 2700 kunstwerken, waarvan ongeveer 1000 werken op papier, 700 schilderijen en 1000 sculpturen, installaties en videowerken.

Het museum is in het bezit van één van de grootste collecties schilderijen wereldwijd van El Lissitzky. Tevens beschikt het over werken van Pablo Picasso en Wassily Kandinsky.

Het museum is geopend van dinsdag t/m zondag van 11.00 uur tot 17.00 uur. Entreprijzen, routebeschrijving en verdere informatie, vindt u op: www.vanabbemuseum.nl

- **Jheronimus Bosch Art Center Den Bosch**

In het middeleeuwse centrum van de Brabantse hoofdstad, waar Jeroen Bosch is geboren, opgegroeid en gevormd, vindt u het Jheronimus Bosch Art Center. In een stijlvol complex – gevormd door de voormalige Sint Jacobskerk en haar bijgebouwen – wordt u op diverse wijzen het leven, het gedachtegoed en de werken van de religieuze kunstenaar voor het voetlicht gebracht.

Het museum is geopend van dinsdag t/m vrijdag van 11.00 uur tot 17.30 uur.

Op zater-, zon- en feestdag van 12.00 uur tot 17.30 uur (Van 1 november t/m 31 maart (winter) sluit het museum een half uur eerder). Entreprijzen, routebeschrijving en verdere informatie, vindt u op: www.jheronimusbosch-artcenter.nl

LEESTIPS

- **Mijn Opera**

In mijn opera graaft Willem Bruis diep onder de lagen van muziek en zang. Hij probeert de intenties van componisten te achterhalen en zo de actualiteit van de werken bloot te leggen om de rijkdom van opera aan te tonen. Aan bod komen talloze personen, Monteverdi, Mozart en Wagner, maar ook Casanova, Goethe en Stalin.

ISBN: 9789045000039 € 9,95

- **Het beloofde land & In Afrika**

In deze band zijn twee reeds eerder verschenen boeken van **Adriaan van Dis** bijeengebracht en enigszins herzien en aangevuld met een bibliografie. Het eerste boek, 'Het beloofde land', vertelt van de tocht die de auteur met een vroegere vriendin maakte door de Karoo, het droge gebied ten noorden van Kaapstad, waar blanke boeren wonen in hun conservatieve, op de Bijbel gebaseerde cultuur. Het tweede boek, 'In Afrika', beschrijft de tocht die de auteur maakte door Mozambique, verscheurd door burgeroorlog, chaos en armoede. Hij schrijft over mensen die afschuwelijke martelingen hebben ondergaan en over de obers van een hotel die niet tegelijk kunnen serveren, omdat zij samen een paar schoenen delen. Hij schrijft over de missionarissen die een klein stukje Nederland vertegenwoordigen tussen de 'negers'. Twee bijzonder indringende reisverslagen in de geheel eigen Van Dis stijl.

ISBN: 9789045702681 € 12,50

- **Een zaaier ging uit**

Marcel Messings 'Een zaaier ging uit' is een diepgaande studie over de parabels van Jezus. De auteur gaat in op de taal van de parabels en de context waarin zij zijn ontstaan, en onderzoekt de geheimenissen van elf parabels. Als wij bereid zijn deze teksten met open geest tegemoet te treden, worden 'stenen tot brood'.

ISBN: 9789069634708 € 22,95

DVD TIPS

- **An inconvenient truth**

In de documentaire 'An inconvenient truth', laat voormalig vicepresident Al Gore de gevolgen zien van de opwarming van de aarde. Een opwarming die wij veroorzaken. Met scherpzinnigheid, intelligentie en hoop roept hij op tot een mondiale strijd tegen het broeikaseffect. € 7,99

- **Extremely Loud and Incredibly Close**

Extremely Loud and Incredibly Close vertelt het verhaal van een jongen die na een tragisch verlies de helende kracht van zelfontdekking ervaart. De elfjarige Oskar Schell is een bijzonder kind: amateur uitvinder, francofiel en pacifist. Na het vinden van een mysterieuze sleutel, afkomstig van zijn in het World Trade Center omgekomen vader, begint voor hem een wonderbaarlijke zoektocht door de vijf wijken van New York City. Tijdens deze reis ontmoet hij een bonte stoet van mensen die allemaal op hun eigen manier proberen te overleven. Naar het gelijknamige boek van Jonathan Safran Foer. Film draait onder andere in de Verkadefabriek in 's-Hertogenbosch.

LUISTERTIPS

- **En dan nog iets (luisterboek)**

Paulien Cornelisse brengt met 'En dan nog iets', meer dan de titel doet vermoeden. De opvolger van 'Taal is zeg maar echt mijn ding' (2009) staat weer vol met onnuttige, maar toch amusante analyses van ons taalgebruik. € 12,50

- **Gedichten en psalmvertaling van Ida Gerhardt (luisterboek)**

Acteur Henk van Ulsen (1927-2009) heeft veel gedaan om de belangstelling voor het werk van dichteres Ida Gerhardt levend te houden. Diverse malen heeft hij haar gedichten en brieven ten gehore gebracht. Vlak voordat hij overleed, droeg Van Ulsen in drie studio-sessies enkele gedichten en een aantal psalmvertalingen voor die Ida Gerhardt in samenwerking met Marie van der Zeyde maakte. € 12,95

SURFTIPS

- www.katholiek.nl
- www.openkloosterdag.nl
- www.classicfm.nl

COLOFON

**Eenenveertigste jaargang,
Nummer 2, Juni 2012**

De Heeriaan is een uitgave van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph (Zusters van de Choorstraat). Het blad verschijnt viermaal per jaar in de maanden maart, juni, september en december en wordt in een oplage van 500 exemplaren onder relaties verspreid.

Met ingang van dit zomernummer heeft de redactie van de Heeriaan er een nieuw redactielid bij in de persoon van Anne-Marie Coopmans. Anne-Marie is sinds 1 januari van dit jaar in dienst van de Congregatie en werkt twee dagen per week nauw samen met Zuster Veronie op het Archief. De redactie is van mening dat Anne-Marie goed past binnen het redactieteam en is vol vertrouwen dat zij een waardevolle inbreng zal hebben. Wij wensen haar veel succes en vooral veel plezier! Til, Veronie en Brigitte

Redactie:

Brigitte Lutters (eindredactie)
b.lutters@congregatiedmj.nl
(073) 6904 623 (rechtstreeks)
van maandag t/m donderdag

Zuster Veronie Franken
v.franken@cdmj.nl

Zuster Til Lagerberg
t.lagerberg@cdmj.nl

Anne-Marie Coopmans
archieff@cdmj.nl
(073) 6904 616 (rechtstreeks)
woensdag en donderdag

Kopij voor de volgende Heeriaan uiterlijk inleveren op 20 juli 2012. De herfsteditie ligt rond 15 september op uw deurmat.

DE HEERIAAN
ZOMER 2012